

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DBN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

JULNUMMER 1913

PRIS 15 ÖRE

DAMER!

Vid behov av

Dräkter, Kappor, Ulstrar

besök

Nordenson & Lejdströms Damskrädderi och Kappaffär,
Holländaregatan 11.

Ullsorterat lager. Förstklassigt beställningsskrädderi. Billiga priser. Fördelaktigaste betalningsvillkor.

Till Julen

realiseras

Blusliv, Kjolar, Barnklänningar,

På lager finnas ständigt präktiga **Trikåvaror**, hemstickade **Strumpor** samt **Sybehör** m. m.

Thérese Wallin,

Sybehörs- & Barnklädersaffär
71-75 Götgatan 71-75.

Lämplig Julklapp.

Prenumerationskvitto för

MORGONBRIS 1914.

Prenumerera på posten till kvinnliga anhöriga och vänner!

Pris för hela året kr. 1:20.

MORGONBRIS bör finnas i varje arbetarehem.

En god julklapp.

KVINNAN OCH SOCIALISMEN

av

August Bebel

(566 sid.)

bör ej saknas i någon kvinnlig socialdemokratis boksamling. Pris häftad 4 kr., inb. 5 kr.

Rekvirera från

Tidens förlag,

Stockholm.

LJUS' FÖRLAG.

Två utmärκτη

unzdoms-
böcker i nya
enkronas-
upplagor.

LAURA
FITTINGHOFF:

Barnen från
Frostmojället.

5:te upplagan, 244
sidor. Kartonne-
rad. Pris 1 kr.

»Det är sällan en
bok griper en så som
Frostmojällets barn.
Idun.

RICHARD
MELANDER:

Nyhyggarne
vid Missouri.

Andra upplagan av
»I Sittne Bulls
land», 258 sidor.
Kartonnerad. Pris
1 kr.

»En manlig och
ädel anda talar från
bokens blad.»
Sv. D.

Ny enkronas-bok.

EISE SLEEN:
Kvinnor och klä-
der. Med ca 200
illustrationer. 4:te
upplagan, 262 si-
dor.

Ljus'
enkronas-
böcker.

CHARLES DIC-
KENS:
Två städer. 448
sidor.

GUSTAF JANSON:
Lögerna. 307 si-
dor.

Nils Dobblare.
325 sidor.

Costa Negra. I
och II. 540 sidor.

Paradiset. De
första männi-
skorna. 306 sid.
Ön. 274 sid.

OSCAR STJURNE:
Sol och snö. 171
sidor.

BENGT STRÖM:
Timmermän och
ryckelpigor. 289
sidor. Utkommer
om ca 14 dagar.

WASSERMAN:
Renate Fuchs.
404 sidor.

ELIN WÄGNER:
Pennskaffet. 230
sidor.

MORGONBRIS

stödjes bäst genom energisk spridning till arbetarekvinnorna.

Organisationer, rekvirera MORGONBRIS! Välj kommissionärer å förstkommande möte.

Lösnummerpris 10 öre.

Kommissionärer 20 proc. rabatt.

Utkommer en gång i månaden.

MORGONBRIS' expedition

Upplandsgatan 85

STOCKHOLM.

Morgonbris' expedition:

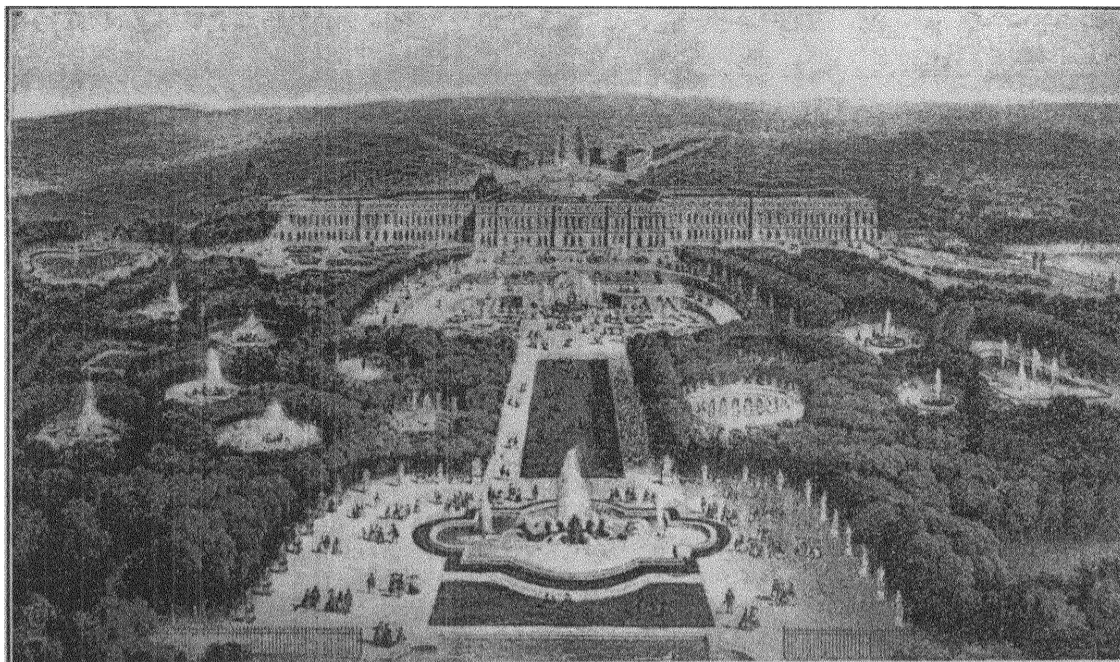
SIGNE SVENSSON,

Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.

Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

Redaktör:

ANNA LINDHAGEN.

Versailles.

Till Versailles!

De samlats vid hörnen, de samlats på torgen,
 se'n fåfängt de gatorna flängt,
 ty tom är korgen
 som mödrar på armen slängt.
 De skockats i snattrande klungor,
 i larm och støj
 av snabba, galliska tungor,
 ty mären är slö och kungen är loj.
 I hemmen är hunger och kvidan:
 nu slut med tålig förbidan!

Nationens rödaste parlament,
 den lysande korporationen,
 gör paragrafer i prydlig pränt.
 Där talar förnuftet, resonen.
 Men något finns, som är rödare:
 de hungrande grändernas blod.
 Och snålhet än Shylocks snödare
 i bagarens bod.
 Vad hjälper all sirlig vältalighets glöd
 mot tio sous för ett litet bröd!

De samlats, men ingen dem samlat. — —
 Men ingen, som driver hop flock vid flock
 av allt, som krupit och famlat,
 är större och starkare dock
 än kung, parlament och ministrar.
 Av flammor i hungrande barnets blick
 hans krona och spira gnistrar.
 En order, som korsar all sed och skick,
 nyss över hans läppar gick.
 Här bakom förbrödringsfälten
 den verkliga kungen är svälten.

Palatset, där landets klokaste män
 sy lagarnas nya klutar,
 tar folkets applåd, men ger intet igen,
 och pratar och skriver och prutar.
 Perukerna i Palais Bourbon
 ej höra klockornas bing bång.
 De doppa bekymren i prejudikat,
 när folket ropar på mat.
 Så bjuder palatset hungern sin sten.
 Vad frukt bär nu frihetsträdets gren?
 I folianter de fåfängt leta.
 Vad mödrar veta är värt att veta,
 är det, som nu sker, men ej hunnit i bok
 för brillor på mäktiga klok.

»Bröd! Bröd! Där borta i skimrande slott
 bor rikaste bagaren.
 Han vill nog lindra vår hårda lott,
 förjaga svälten, den gnagaren.
 För litet bröd tar han ingenting,
 när vi mödrar stå kring honom i ring.»
 Och hungrande kvinnors täta led
 mellan böljande fälten skred
 till värjornas klirr och plymernas svaj. —
 Till Versailles! Till Versailles!

Bröd! Bröd! Men känn hur hans hand är svag!
 Om än hans vilja ej är vrång,
 hans hand kan intet giva.
 Så i Versailles som i Palais Bourbon
 råder samma vanmakts lag:
 de kunna blott tala och skriva.
 Om vi så bedja eller pocka:
 en kung på sin tron är en docka...
 Då sjöng från förbrödringsfälten:
 den verkliga kungen är svälten!

Otto Hesselbom.

Några personliga minnen av den bortgångne konstnären.

Det är midsommarafton, på en gästgivaregård i en ångermanländsk fjällsocken. Kroppsligen hungrig efter en 10-mila landsvägsresa i glödande midsommarsol kastar jag mig över middagsbordet. Själsligen hungrig efter en hel veckas tidningsfasta kastar jag mig över ett solkigt Göteborgs Aftonblad — tack vare självprenumeration finnes ett sådant i varje gästgivaregård i landet — som ligger på matbordet. Ögonen falla på en liten notis: **Konstnären Otto Hesselbom död.** En kylig vind fläktar bort sommarvärmen. Maten smakar ej längre. Tankarna glida tillbaka genom flydda år. **Människan Hesselbom**, den varmhjärtade, barnsliga ärliga människan, träder så levande fram ur minnets gömslen.

Tankarna dröja vid en annan midsommarafton. För fyra år sedan: All Värmlands glada ungdom har samlats till midsommarfest i Filipstad, den fagra lilla idyllen med John Ericssons stolta mausolé resande sig över Daglösens lugna vatten som en mänsklig hetens hyllning åt en arbetets noblaste riddersman. Över berg och backar går dansen i yrande fart, som den kan gå blott i det land, där "å jänta å ja", jössehäradspolkan och fryksdalspolkan ännu i dag ger ungdomlig spänst åt gamla gubbaben. Mellan björkdungarnas vita stammar eka de klara, sprudlande skratten, som det är möjligt blott bland denna Sverges soligaste ungdom. Yngst bland de unga, gladast bland de glada är gamlingen **Otto Hesselbom**. Här är han i sitt esse. Där ringdansen svänger vildast, där skymtar Hesselbom fram, gestalten är böjd av 60 år och anletet fårat av umbäranden och arbete, men ynglingasinet brinner med stark låga. Där skrattet slår högst mot skyn, där står Hesselbom, berättande en skämtsam historia kanske sin favorithistoria om den misslyckade stockholmsresan. Ja, var skulle Hesselbom känna sig hemma, om icke här bland skära ungdomsdrömmar, flödande midsommarsol och strålände livsglädje? Han som aldrig blev gammal till själen, innan han dog.

Barn var han född. Barn förblev han hela livet, ett stort, hjälplöst och klumpigt barn. Omisstänksamma, troskyldiga skådade den gamles ögon på livet och människorna. Troskyldigare kunde han ej ha slagit upp ögonen, då han låg barn i mammas vagga. Livet sargade och slog honom. Människorna höllo honom i skymundan, bagatelliserade hans arbete och begåvning, ockrade på honom. Mer än de flesta vandrade han under ungdoms- och mannaåldern på skuggsidan av tillvaron. Han var ren en gammal man, då han nådde erkännande och lyckades lossa sig ur den värsta fattigdomens grepp.

Men ändå tänkte han stort om livets lycka och trodde människorna om gott. Han kunde icke annat.

Vi människor ha så lätt att hårdna till under livets hårda strider. Vi få något bittert i blicken. Vi bli reserverade, ständigt på vakt mot anade fiender. Kring hjärtat stelnar en skorpa, som blott då och då spränges av värmen. Bitterheten hårdnade aldrig Hesselboms ljusa barnablick. Handen sträcktes alltid fram med ett förtroendefullt långt handslag som till en gammal vän. Hans varma barnahjärta fick aldrig någon isig skorpa. Det strålade alltid ut en intensiv värme från hela hans personlighet. Oreflekterat som ett barn gav han sig helt åt stundens stämningar. Tårarna kunde strömma utför hans ansikte, när han såg någon stackare lida nöd eller hörde en känslig sång sjungas. Men med barnens hastiga känslökiftning kunde han ögonblicket efter slå över i ett smittande skratt, då han såg en skämtsam situation. Samma känslans alltid brinnande värme är egen för de stora människor, som alltid bevara barnet inom sig. Sådan var Hesselbom som **människa**.

Sådan var han också som **konstnär**. Aldrig slog denna äkta Hesselbomska anda en varmare till mötes än då man trädde in i det konstnärliga hem, han på sin ålders dar lyckats timra åt sig högt på Sivhällaåsen, därifrån blicken skönjde furorna på Olof Trätäljas kulle och kunde följa det strömmande vattnet neremot Vänerns innanhav. På trappan skyndade Hesselbom till mötes, tävlande i vänlighet med den lilla favorithunden, som fick ersätta barnet. Och därinne bland konstskatterna! Hur smekande kärleksfullt gled ej hans blickar från de väldiga landskapsdukarna till de små konstnärliga dörrhandtagen. Han älskade dem alla, rubb och stubb, stora och små, fullödiga konstverk och obetydliga skisser. Han fick fjärrskådarens långblick, då han visade de oändliga perspektiven över Dalslands skogar och Vänerns vatten, som han så konstnärligt helgjutet gestaltat i "Vårt land", denna konstnärens ordlösa men gripande hymn till sin egen hembygd. Solguld glänste i blicken då den föll på de tusende gula blomstren i maskrostavlan. Vid åsynen av allétavlans höstligt kalla månsken svepande kring alléns avlövide träd mörknade den och drogs samman av barnets spökrädsla. Och en dimmig slöja skymde de kära detaljerna av den ofullbordade skissen till fädernegården. Man måste ibland le åt denna

barnsliga hängivenhet och kärlek, som gällde det konstnärliga motivet lika mycket som den konstnärliga gestaltningen och gjorde honom till en synnerligen skral självkritiker. Men i det leendet låg intet av elak satir. Icke heller hade man hjärta till det, då den välvilja, som icke tröttnade på att i timmatal omge åskådaren och det åskådade, blev något tröttsam och man stod som på nålar, därför att middagsmaten kallnade. Men kanske hade man ibland en syndig lusta att skära av rockknappen, som den hjärtans snälle Hesselbom höll fast i.

Hesselboms oskuldsfulla barnagodhet hängde nära samman med hans religiösa natur. En i ordets djupaste bemärkelse mer religiös personlighet hade icke det samtida Sverige — om icke möjligen Ellen Key. Hos honom fanns intet av läpparnas, dogmernas religiositet, men oändligt mycket av hjärtats, gärningarnas religiositet. På honom passade begreppet **god**, som man gärna knyter samman med Kristi gestalt, och i hela sitt liv omsatte han i handling den kristliga läran att vända högra kinden till, om någon slog honom på den vänstra.

Denna religiösa godhet, denna all mänskligheten omfattande kärlek kom honom också att se det stora och rättfärdiga i socialismens strävan att skänka välstånd, ljus och rättvisa åt alla fattiga och förtryckta. Och själv hade han prövat för mycket av de fattigas och förtrycktas lott för att som de dogmkristna kasta sten på socialismens antikrist. En redlig **arbete** hade han städs varit, men hunger och törst hade han lidit i årtionden, i mörker hade han vandrat och orättvist hade han behandlats. Nej, han räddes ej socialismen och socialismens bärare. Kata Dalström tyckte han personligen mycket om. Och pastor Spak instämde han en gång med. Det var i Seffle för många år sedan under pastor Spaks första tid som socialist. Han utredde, att socialdemokratien och kristendomen ej behöva vara absoluta fiender till varandra. Efteråt steg Hesselbom upp och sade blygt och barnsligt, att sådan var också hans uppfattning. Detta skedde i ett missionshus, där Hesselbom målat en altartavla om vandringen till Emaus. Alla de munnens kristna bekännare, som i socialismen se en ryslig styggelse, borde ha varit närvarande i den stunden.

Inga mäktiga och stora följde Hesselbom till graven. Intet av den officiella sorgens ståt. Den konstnärliga världen lyste med sin frånvaro vid en konstnärlig stormans grav. Rätt som skedde ändå. Från **folket** var han kommen. Fattigmans stigar trampade han. En folkets man var han i det sista, enkel, flärdfri, folklig. Och en lantlig fattigmans kyrkogård mottog denne folkets konstnär.

Ivar Vennerström.

Diktafonerna.

Kära du,

brev skriver jag inte — det är så gammalmodigt. leke så att förstå att man är snobbig, nej, gammalmodigt är allt som tiden inte ger oss plats att bruka. Allting förenklas, klädedräkten, uppfostran, vänskapen, kärleken. Det är just enkelheten som kommer konservativt folk att anse oss så konstiga. Buro vi icke tre underkjolar, då du och jag voro unga? Och fick man nånsin vara ensam med sin fästman?

Umgänget är ljuvligt enkelt, medge det! Intet krus, inga krumbukter. Hur många minuter förspillde man inte förr bara med att hälsa? För att inte tala om de timmar som gingo åt för att "tvätta sig till låghalsad", byta från topp till tå, krusa håret, pinna ut handskarna, laga stålparlorna i klockkedjan, och så den välsignat långa vägen.

Usch, det kryper i mig vid minnet, och ändå är jag lite rörd. Så fogliga vi voro, till och med de mest kaxiga, så självfallet det var att brodera ut sitt liv i languette, i stället för att låta det löpa i en rask maskinsöm. Men låt oss ändå inte le på vår egen bekostnad eller på våra mödrars, inte dra på mun åt perspektivets vrängande förkortning. Vi ägna i stället det framfarna en snabb och vänlig nick och vända oss till det enda värdefulla: nuet.

Det är sant, vi ha lagt bort hundra skrymmande små dårskaper — det är bara fjollorna ibland oss, som låtit dem ersättas av hundra nya. Jag håller mig endast till dig och mig och våra utmärkta liktänkande, hm... likvärdiga, moderna, målmedvetna, självständiga kvinnor. (Ty, herre gud, fast en del av oss äro gifta så, det vet man väl, nog göra vi vad vi vilja ändå, säg?) Våra mödrar, åtminstone min, stego upp klockan fem och sydde kläder åt barnen. Det var också en massa kok och inläggningar, ibland var det täckstiekning, och så var det tvätten, som börjades klockan tre vid skenet av en ljusbit i lyktan. Ty allt sådant gick sina banor som den ständiga månen och de sällsynta, men oundvikliga kometererna, ingenting fick försummas och under tiden skulle det övriga inomhus ha sin gilla gång. Ja, må tro att det arbetades.

Bara det, när barnen skulle badas, vilket kånk med vatten, så det styrdes till i köket, ett sånt liv, var det inte så mamma kunde bli tokig!

Men fick hon bli det? Fick hon lägga sig på sanatorium, eller på Salt-sjöbaden, om något sådant existerat? Fick hon inte i dess ställe ha allting i ordning igen, tills pappa kom hem klockan nio, efter att ha piggat upp sig med en tuting? (Han ja, inte hon.) Och sen upp igen nästa morgon och så allting i evig krets ständigt detsamma.

Nu tror du väl inte jag menar, det där var så bra? Att jag ställer upp det som mönster, att jag vill vi skola

återvända till dessa husliga vanor, nu när hemslöjden kommit så till heders? Ah nej, naturligtvis nej. Hela den nya tidsandan har sört för att det mesta av vad våra präktiga mödrar sletto för, samlar sig fixt och bugande kring nuets fruar, utan att de behöva möda sig med annat än att taga emot.

Vad jag med bävan vill viska är detta: Vad i guds namn göra vi med vår tid? Vi ha ju all den tid till övers, som kvinnorna före oss nötte ut i slit, ödde bort till ceremonier.

Kära vän, ta inte vid dig, jag syftar inte på det ytterst ringa fåtal ibland oss, som verkligen gör någon nytta, inte heller på de många som nu faktiskt försörja sig. Men på sådana som... ja som jag själv till exempel. Kvinnor som ha det gott och jämnt och lugnt. Vi ligga sannerligen ej på en chäslong och läsa romaner, vi förakta att göra visiter, så kallade kafferep ha vi inte — de bestå nu i té — och det händer oss ej att promenera på Strandvägen.

Jag skall ärligt säga, hur min dags kärna rundar sig: Jag svarar i telefon. Var så god och märk: Jag står inte och språkar i den, jag avskyr och undviker den, men som man inte i familj består sig med särskild telefonist och jag i alla händelser hör de fördömda

klockorna ringa, så svarar jag. Det har blivit en naturlig reflexrörelse, jag kan inte längre låta bli. Min tid är en daggmask, som telefonklockan skär i små livliga bitar, men ingen bit är tillräcklig nog att få en passabel fisk på, ingen stund duger att samla till ett ordentligt arbete. (Men ring du, kära vän, det gör så litet till saken, och telefonen är ju numera den enda plats vi träffas på, moderna människor som vi äro!)

Inte sant, är det ej alla füttigheters füttighet att ha blivit reducerad till en sån där elektrisk trattvakt, som ju är något helt annat än att vara en anställd, självförsörjande telefonist? Att dagen i ända svara på detta: Är herrn hemma? Träffas unga herrn? Är fröken att träffa? Fåra tala ve Tilda?

Men detta är den nuvarande svenska hemkvinnans uppgift, i de lager jag här syftar på. Det är hennes viktigaste form av vården om den husliga härden. Hon skall mottaga budskapen, så att de bli rätt framförda, hälsningarna så att de ej bli vanställda. Eller rättare: För att en viktig sak ej skall bli förfuskad, måste hon få del av femtio oväsentligheter. I de hus där frun ej tar mot telefonbuden är påringningen en risk, för att icke säga en överloppsgärning.

JUL.

Ej kan väl som förr du fånga mitt sinne, du juletid,
med dina strålände tempel och deras löften om frid.
Ty livets verklighetsallvar har gjort mig så kall och hård
och blottat så många törnen i barndomens rosengård.

Men ändå jag ej kan häda och världsvist din hand försmå,
och föga det väl ock båtar att bitter och ensam gå.
Och än finns väl unga sinnen, och än är jag själv väl ung,
och därför jag ger dig handen, du grånade vinterkung.

För alla små solskensminnen från väntade juleda'r,
som, fast det är länge sedan du gav dem, jag dock har kvar.
För alla de ljusa drömmar du tänder i barnasinn,
när du med ditt glada följe till jubel och fest drar in.

För alla de slutna hjärtan du öppnar för andras nöd,
och bjuder att ock åt dem ge en del av sitt överflöd.
För all din glädje och värme åt sorgens och köldens bon —
för allt vill med blottat huvud jag ännu nalkas din tron.

Och fast du ej nu mig fångar som fordom, du juletid,
med dina strålände tempel och dina löften om frid.
Och fastän min själ förbittrats i denna iskalla värld,
jag giva dock vill en blomma åt dig, gamle vän, som gärd.

John Ward.

Nåväl, skall hon icke känna sig hedrad av denna sin outhärlighet, är det icke värt nog att vara så viktig?

Nej. Ty det är intet arbete alls, det är endast en slitning. Arbete är blott vad som lämnar ett resultat, sätter någon frukt.

* * *

Nu frågar du: Nå, är det avsikten att föreslå någon reform? Och jag svarar: Reformera är icke min force, det får vara andra till det, jag, jag vridder bara mina händer. Kan du inte förstå, hur upprörande ömkligt det är att vi, som ha det så bra, så bekvämt, så ofarligt, så mången gång härligt, ska låta våra frodiga krafter förrinna på avvägar från tidens törstiga blommar? Är det inte ansvarslost hur vi slösa med vår friskhet, vår vakenhet, vårt glada humör? Våra mödrars mormödrar kunde, då de slöto sina trötta ögon för alltid, kanske i menlös stolthet sucka: Jag har i alla fall vävt femtio par lakan och stöpt femhundra ljus. Hur många av oss få något annat att paradera med än detta: Jag har dock svarat i telefon 300,000 gånger.

Nå, du är väl inte barnslig, barnslighet är en avlagd grannlåt. Du vet nog att telefonvakten, om ock bokstavligt åsyftad, här även tjänar som symbol. Symbolen för det struntprat, den struntviktighet som hos kvinnan blivit till en andra natur. Symbolen för de tomma fraser, som hon använder till att dölja sin brist på tankar med.

Nu är du allvarligt ond? Du kan väl begripa att det inte är dig det gäller. Skulle jag vara den som talar om kvinnans underlägsenhet? Långt ifrån

Är hunden dummare än hjorten, är taxhonan mindre begåvad än taxen? Nej, det utvisas av deras framfärd här i livet, ty de måste ungefär lika mycket anstränga sig och reda sig ungefär lika bra, både han och hon. Vid att gräva sig in i ett gryt kan en liten taxdam utveckla briljant uppfinningsrikedom.

När nu en ung flicka gifter sig är hon relativt ganska färdig. Hon är icke något oskrivet blad, hon har fått en delvis god uppfostran, hon har haft tillfälle att bilda sig åsikter om ett och annat. Hon har bara att fortsätta på den goda väg där hon är inne. Så blir hon djupt förälskad. (Hon är sådan och alls ej någon slug räknarska eller tanklös höna.) Mannen är officer, nej, liberal politiker, nej, radikal, urkonservativ, eller han ger politiken en god dag, han är författare, målare, journalist, lantbrukare. Vad gör då den älskande hustrun? Hon ägnar sig åt "försvaret", eller hon litat på regeringen, eller hon går på möten i Folkets Hus, eller också säger hon: Låt dem skräna! Eller hon befinns plötsligt förstå sig på litteratur, och tavlor sen! Och i tidningsfrågor slår ingen henne på fingrarna. Hon dryftar superfosfat och rödbrokig hornboskap.

Vad har det blivit av hennes personlighet? Den är borta, den har försvunnit upp i mannens. O, kärlek! Ja, kanske det... Men är hon icke hellre alltför lat, alltför bekväm? Då hon hört mannen orda om sitt arbete sett hans mödor, bevittnat hans triumfer, ängslats över hans föregelser, har hon till sist ansett sig som oskiljaktig från det alltsammans. Hon har utan exercis blivit militär, utan utskottsarbete blivit politiker, utan att

kunna skriva blivit författare och journalist, utan att kunna måla är hon konstnär, och, uppfödd i staden, är hon rationell lantbrukare.

Ah nej, du vet nog att det endast är en lyckträff om hon skulle råka duga till detsamma som hennes man. Den makt, som driver två människor tillsammans, är en helt annan än tillfälligheten att vara liktänkande i en viss fråga. Kärleken uppstår ej av att båda två tro det är så nyttigt att dricka vatten.

Herkules! Hur har han icke suttit som ett åtlöje genom sekelerna, alltifrån antiken, bara för att en nymf tvång honom spinna! Men vi kvinnor, vi frukta icke löjet, ty vårt hemliga frimureri skyddar oss. Och vi kunna ej ens förebära något tvång från männens sida. Hur ofta säger — eller tänker — ej mannen om sin söta gås: Det här begriper du inte — ack, om du teg!

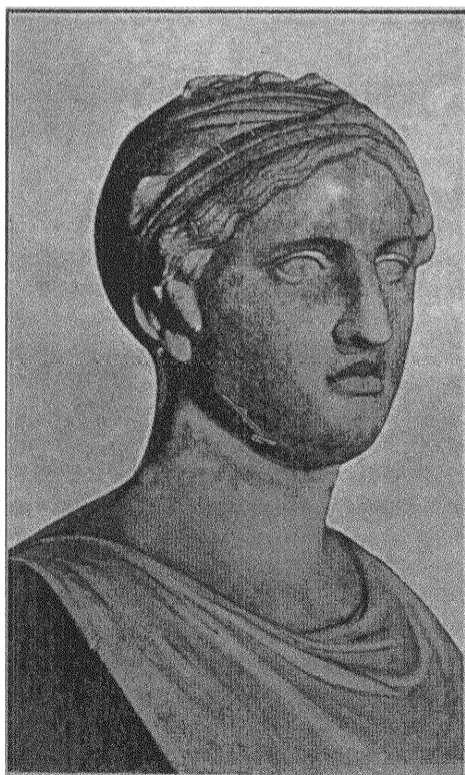
Vilket mått av tid som förspilles under pratet om ting som ej angå oss och som ingen begärt vår mening om! Varför ej hellre vara lugn och samlas till sig själv, varför ej hellre sträva efter att bli en om ock ringa enhet i summan av personligheter! Att tänka själv är början till att hjälpa sig själv — först sedan kan man verkligen hjälpa andra.

Dessa sista ord ha en moraliserande kulör, som fallit i av misstag. Men jag gitter icke doppa bort den. Meningen skall du väl ändå inte missuppfatta: Oron över att förspilla något som aldrig kan återtagas — dagens många timmar; harmen över att själva fuskas bort till intigheter — att vara ekon, ljuduppfångare, efter-sägare, diktafoner. R e n é.

Kvinnan som diktare.

Ingenting väcker mannens fantasi som kvinnan. Intet är som hon medelpunkten i alla mäns poesi, de stora diktarnas fullgångna lika väl som vardagsnaturernas blott anade. Det är då helt naturligt, att mannen skall fatta kvinnan som poesins förkroppsling. Tänker han sig henne som diktare, måste han tänka henne som skaldinna, ej som författarinna. Den som inger så starka erotiska känslor och så eldar hans fantasi, måste själv, när hon diktar, vara helt känsla — framför allt kärlekskänsla — och fantasi. Förståndet däremot anser nu icke mannen för kvinnans starka sida och väntar det därför icke heller i hennes skaldskap.

Är nu denna föreställning riktig? Ja till hälften, men till hälften tvärtom utpräglat falsk. Kvinnlig diktning är ofta i hög grad känslbestämd och kretsar ojämförligt helst kring kärleken. Men kvinnan som diktare röjer i regeln icke mer, utan mindre fantasi än mannen, men däremot långt mer förstånd, än mannen i allmänhet vill tillerkänna henne.

Fantasibild av Sappho.

Den som inleder Europas kvinnliga litteraturhistoria, den som inför alla tider stått som skaldinnan framför andra, Sappho från Mytilene, hon är väl ändå, tycker man först, en lika avgörande som bedårande vederläggning av den ovan framställda teorin. Otaliga män ha beundrat hennes i själva verket okända skönhet, ha diktat glödande kärleksdikter till henne århundraden efter hennes död. Själv var hon också kärlekens diktarinna så helt och hett som någon, blott med den för Hellas' kärleksliv i jämförelse med vårt egendomliga skillnaden, att hennes varmaste dikter gälla kvinnor. Förvisso ägde hon ock fantasi, vare sig det gällde att skildra blomsterdoften en månskensnatt eller kärleksgudinnan, när hon i fågelspannet ilar från sitt gyllene gudahem till en bedjande kvinna på jorden. Men fantasiskildringen fyller henne aldrig så, blir aldrig för henne en sådan huvudsak som för Hellas' störste manliga skaldar. Det är snarare naiv skönhetsglädje än medvetet nyskapande konst i hennes diktarsyner. Känslans uttryck är det hon först och sist söker. Att hon finner det ej blott så starkt, men ock så sant, vittnar om verklighetssinne vid sidan av naiviteten.

Vilja vi taga något exempel ur nya

tiden, är det väl närmast i Frankrike vi böra finna den sant kvinnliga kvinnan som författarinna. Fransyskan måste väl vara känsligt lidelsefull, oförstörd av kvinnosak och dock tillräckligt djärv och fri för att ej hemfalla till tyskans blyghet eller förnumstighet. Ock-å har franska litteraturen en vacker rad av stora författarinnor, och ingenstädes har väl lidelsen, kärlekslidelsen, i dess absoluta hänsynslöshet funnit sig uttryck som där. Men icke är det bland damerna vi skola söka Frankrikes största fantasidiktare. *George Sand* (Aurore Dudevant) t. ex. med allt sitt romantiska svärmeri för glödande prakt och dämoniska mansfigurer har icke öppnat nya länder för dikten såsom Chateaubriand eller Viktor Hugo. Å andra sidan ha franska damer, såsom *m.me de Staël* och *George Sand*, kraftigt ingripit i tidens liv och idéernas utveckling. Båda ha stritt för sitt köns frigörelse, den senare även för de fattiga; hon var en god bit av social författarinna. Man skall icke heller tro, att det var enbart med känsloutbrott de stredo. De hade ej kunnat göra vad de

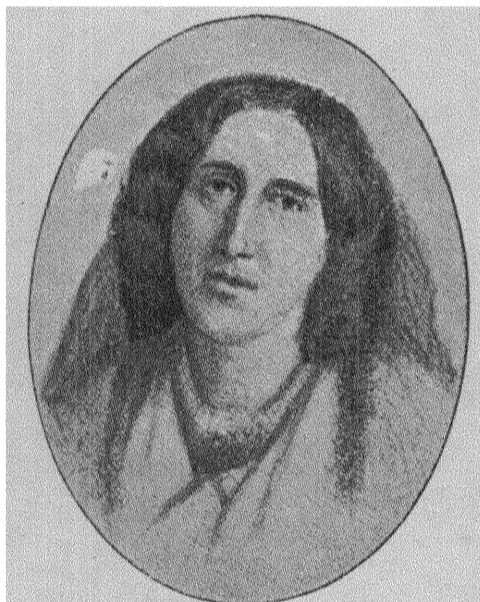

George Sand.

gjort utan intelligens eller logik, och man räddar sig ej här med att tala om kvinnologik. Det finns ingen kvinnologik. Det finns endast en logik, och den använda även kvinnor som tänka, hur mycket än känslan ibland kan fara i väg med den.

Än starkare framträder det kloka, mot verkligheten inriktade draget hos Englands författarinnor. Den engelska litteraturen räknar flera skaldinnor, bl. a. en (Alice Meynell) som nyligen nämnts till kandidat för hedersposten »poeta laureatus». I *Elisabeth Barrett Browning* har England en kärleksskaldinna, som kan nämnas vid sidan av de störste kärlekskalder. Men det som mest fånglar hos henne är innerligheten och djupet; i fråga om fantasi stod hon långt efter sin man, Robert Browning. I stort sett framträder ock på anglosachsisk mark prosaförfattarinnan framför skaldinnan. England är de verklighetsskildrande, de sant själsskildrande kvinnoromanernas hemland.

Tager man som typ för dessa skriftstallarinnor *George Eliot* (Marian Evans), slås man av, hur litet kärleken som lidelse behärskar hennes böcker. Naturligtvis finns den där, och intet vore orättare än att skylla *George Eliot* för köld. Men hon förhållar aldrig lidelsens oförnuft som *George Sand*. Hon hävdar klarsynhetens rätt och plikt även i kärleken. I *Romola* skildrar hon t. ex. en ung flicka av finaste virke, ej minst i fråga om intelligensens klarhet, vilken dåras av en intellektuellt bländande man, men småningom vaknar. Nämda bok är för övrigt hennes enda fantasiroman och räknas — ehuru väl jag icke kan instämna däri — bland hennes sämre. Eljes är det sin samtid hon skildrar och det med en skarpsynthet, som icke ensamt, fast visserligen i hög grad hämtar sin ingivelse från godheten. Hon tolkar mäns sjäsliv lika väl som kvinnors. Det vilar över hela hennes uppfattning ett drag av mild, men omutlig rättvisa, som minst av allt skvallrar om det slaveri under personliga tycken man brukar tillskriva kvinnan.

George Eliot.

Hon drar sig ej heller för att skriva om politik. I ett land som England kunna knappt intelligenta, självständiga kvinnor undgå detta. T. o. m. en kvinnorösträttsfiende, som den betydande författarinnan *mrs Humphry Ward* skriver böcker proppfulla av politik, av socialt upplyst högerpolitik. Även om ingen kvinna hör till Englands nyskapande politiska tänkare, så ha då många författarinnor där visat sig kunna föra politiska resonemang fullt lika bra som — ja, vi skola ej taga till något allt för svårt, vi kunna säga: som något svenskt liberalt statsråd.

* * *

Gå vi så till de svenska diktariorna, möta vi som deras första nämnvärda representant en skaldinna värd sitt binamn, »den svenska Sappho», om man mindre fäster sig vid formens skönhet än vid kärlekslidelsens brand. *Hedvig Charlotta Nordenflycht* är verkligen i det närmaste en kvinnlig diktare såsom man-

nen tänker sig en dylik. Något vidare stark i fantasin är hon emellertid icke, medan hon tvärtom ägde ett djupt tankebehov, låt vara att hennes filosofiska intresse ej motsvarades av ett lika höggradigt skarpsinne.

Men vår nästa skaldinna av rang, den ännu mer frejdade *Anna Maria Lenngren*, är av rakt motsatt typ. Hon är förståndsmässig från början till slut och samtidigt förståndigt begränsad även i sin tankeutövning. Hon skämtar med fru Nordenflychts stora beläsenhet, hon hävdar energiskt kökets företräde framför studerkammaren. Hon har en ytterst skarp blick för vardagsverkligheten och hennes ord ha en sällsynt målade kraft, men av mer fotografisk än egentligen konstnärlig art. Hon är en av Sverges kvickaste författare, men kvickheten sammanhänger med hennes begränsning, vilken i sin tur framträder i hennes avvisande av alla starka känslor, ej minst på kärlekslivets område.

Den romantiska tiden hade ju helt andra krav på en skaldinna. Hon skulle vara lyrisk, känslig, poetisk, fantasirik. Det är typiskt för kvinnans dikteriska läggning, att just ingen förmådde fylla kravet. Ty *Euphrosyne* (fru Nyberg) var ju en nått och älskvärd, men ingalunda särdeles betydande poetissa.

Däremot började för första gången kvinnorna spela en verklig roll i vår litteratur, då den borgerliga liberalismen och därmed prosan, verklighetsskildringen, gjorde sitt intåg på svenska Parnassen. Av denna riktning författare var en ansevärd procent kvinnor. Några av dem, såsom friherrinnan *Knorring* och *Marie Sophie Schwartz*, voro mindre betydande, men andra, såsom *Fredrika Bremer* och *Emilie Flygare Carlén*, tillhörde dem, som starkast påverkade tidens kulturella uppfattning.

Nu försmådde visserligen dessa författarinnor ingalunda fantasin. Fastmer voro de mycket romantiska i ordets vardagliga mening, d. v. s. de älskade rörande, spännande, osannolika händelser samt åtskilligt överspända känslor. Men detta drag är icke det bästa i deras böcker, utan snarare det sämsta. Det bästa är tvärtom verklighetsskildringen. *Fredrika Bremer* hävdade vardagslivets rätt att vara föremål för dikterisk skildring, något varigenom hon icke gjorde dikten roligare eller skönare, men väl riktade den med en rad nya verklighetsiakttagelser från sjäslivets och det mänskliga samlivets värld. Fru Carlén gav även hon skildringar ur medelklassens liv, där hon bl. a. tillämpade den moderna sanningen, att kärlekens roman icke slutar med bröllopet. Men hennes största förtjänst var kanske greppet att upptaga det kroppsarbetande folkets, västkustfiskarnes, liv till dikterisk behandling. *Fredrika Bremer* var ju dessutom en kvinnorörelsens tänkare av rang.

Nästa gång kvinnorna trädde fram i svenska diktarskarans främsta led var på 1880 talet. Det kan icke vara någon tillfällighet, att även denna tid var en verklighetsdiktens tid, och det i långt mer utpräglad grad än liberalismens.

Näst Strindberg har 80-talet inga så typiska och så konstnärligt betydande skriftställare som *Anne Charlotte Leffler* och *Ernst Ahlgren* (Viktoria Benediction). De hade liksom 80 talet överhuvud avklätt sin dikt all högre och lägre romantik. Deras vardagslivsskildring var ärlig i en grad, som de äldre författarinnorna aldrig kunnat hinna. Deras motvilja mot alla förskönande, men grundlösa föreställningar och drömmar är väl vad man minst skulle vänta av en kvinna, sådant hennes väsen vanligen brukar fattas. De voro obevekligt stränga mot gamla fördomar, men de förföllo i ovanligt liten grad till nya dogmer. Man brukar anse kvinnan känslofullt ensidig, men faktiskt voro de nämnda skriftställarinnorna mer måttfullt och allsidigt klarsynta än den genialt och oberäkneligt ensidige Strindberg eller de (på 80 talet) dystert och dogmatiskt ensidige Geijerstam, Tor Hedberg och Levertin.

I motsats mot fru Lenngren stodo de ej skeptiskt kyliga inför kärlekslidelsen. Men någon personlig lidelse kan knappt skönjas i Anne Charlotte Lefflers skildringar därav. Med Ernst Ahlgren är det annat. Hennes klarsynthet vilar ej, som hos fru Leffler, på ett åtminstone till formen kyligt rättfärdighetskrav utan på en brinnande, men aldrig tanklös godhet. I djupet hos henne bodde ju dessutom alltid kärlekskravet och bröt slutligen fram med en våldsamt, som drev henne i döden. Denna inre eld bakom formens ljusa och ädla lugn gör Ernst Ahlgrens diktning till den ur mänsklig synpunkt högsta, som någon svensk kvinna skapat.

Ernst Ahlgren.

Vår största konstnärinna däremot är *Selma Lagerlöf*. Hon är ock störst, ja alldeles enastående i fråga om den egenkap, som eljes våra bästa författarinnor i så hög grad sakna, fantasin. Kanske sammanhänger därmed draget, att hennes kärleksskildring icke är så direkt och personligt varm som t. ex. fru Nordenflychts och Ernst Ahlgrens. Selma Lagerlöf skildrar kvinnans kärlek mästerligt, men man har alltid en känsla att hon själv står utanför, vilket bäst framgår därav, att hon skildrar mannens kärlek ungefär lika bra.

Skulle vi till sist våga nämna ett ord

om våra dagars andra författarinnor, så får det ej bli mer än ett ord, ty de äro så många och även så duktiga, att utrymmet omöjligt medger tillbörligt erkännande åt dem alla. Så mycket är tydligt, att deras styrka i stort sett icke ligger i fantasin. Fru *Jane Gernandt Claine* är kanske den mest lyriska, men i hennes bästa verk får läsaren ej egentligen skåda fantasins värld, blott ana den i lockande skymtar av blandad skugga och stjärnglans. *Anna Lenah Elgström* syftar ock mot diktens högsta höjder, men är så lidelsefull, att ordet lyrisk nästan blir ett för matt uttryck för hennes temperament. Hon har ju för övrigt också skildrat »Fattigfolk». Vad åter angår *Anna Branting*, *Marika Stjernstedt* och *Elin Wägner*, vilka även tillhöra dagens mest betydande författarinnor, så skönjes lätt att, hur olika än de eljes inbördes äro, ha de alla sin uppmärksamhet inriktad på den omgivande verkligheten, de dem omgivande människorna. Alla iakttaga de skarpt, alla skildra de slående själsliga företeelser, alla röja de intresse för tidens brännande spörsmål. Nog äro de starkt personliga i sina omdömen, men icke beror den ensidighet de kunna visa på bristande intelligens. Å andra sidan sätta de som sanna kvinnor kärlekslivet i förgrunden, därmed understrykande den uppfattning, som i början av denna artikel hävdades: kvinnan som författarinna har icke sin styrka i fantasi och dröm, utan i klarsynt iakttagelse och skildring av den värld, som ligger henne närmast, vilken nu som på Sapphos dagar främst är kärlekslivets värld.

Erik Hedén.

Naturen behöver skyddas.

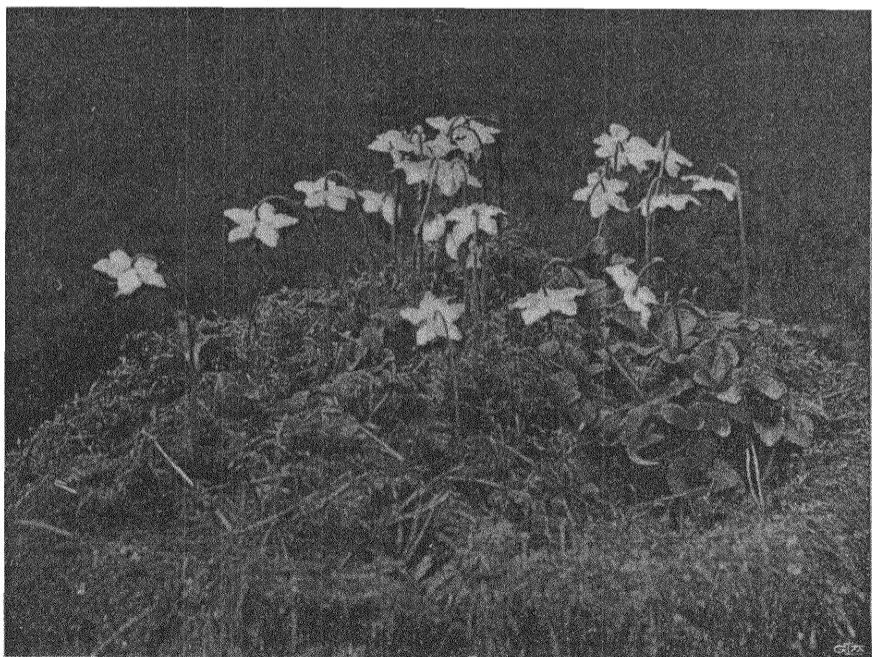
Detta är en programpunkt, som kan ingå i alla partiets arbete. Det är dock tyvärr en sak, som icke alla tänka på att omsätta i praktiken. Att verka för naturskydd är emellertid en av de viktigaste kulturuppgifter partier, föreningar och enskilda kunna företaga sig. Ty även om vi vinna alla de tänkbara sociala förändringar vi kämpa för, så att vi verkligen finge ett nytt samhälle utan fattigdom, så skulle vi likväl vara fattiga, om vi ej vetat att bevara naturens rikedom. Det synes mig därför att socialister alldeles särskilt böra noga begrunda frågan om naturskydd.

I vårt land hava vi ju ännu väldiga sträckor verklig ursprunglig vildmark. I betraktande av industrins segertåg genom världen kan emellertid tänkas, att även lappländska vildmarkens orördhet kan komma att så hotas, att vildmarken en gång komme att höra till sagorna blott. Det måste därför för ett land såsom Sverge vara en plikt att i tid avsätta vissa delar av sin vildmark undan förstörelse, så att även kommande släkten skola få den oberörda naturens skatter sparade åt sig. Svenska staten har också begynt

med att avsätta vissa områden ursprunglig natur, vilka områden kallats nationalparker. De äro f. n. nio till antalet: Stora Sjöfallets, Sarjeks, Pebjekaises och Abisko nationalparker i Lappland, Sonfjället i Härjedalen, Garphytte nationalpark, belägen i Kilsbergen, Hamra i Gävleborgs län, Ängsön i Norrtälje skärgård samt en del av Gotska Sandön utanför Gotland.

Härmed är emellertid icke nog. Av Sverge måste sparas ännu mycket mer oberörd natur. Det har ansetts som en fråga av utomordentlig vikt att t. ex. vissa delar av Kullaberget skyddades på liknande sätt; sista föreslagna naturskönt märkvärdiga område är en del av Särö i Bohusläns skärgård. En motion är under utredning att Djurgården måtte bevaras i sitt nuvarande skick.

(Forts. å sid. 8.)

En liten skogsinteriör: *Pyrola uniflora* (ögonljus).

Sydsvensk bild av E. Norlind.

Åter jul och åter hemma.

Nejd i dimma, barndomsnejd!
Fruktad, älskad stiger du
fram ur tökenslöjor som
fordom, när jag än var barn
och vaknade vid brasans prassel
i den tysta morgontimman,
medan fönstret tinade.

Bodde uti hjärtats gömslen
ännu nattens milda ro?
Dröjde uti själen ännu
drömmens ljusa röster kvar?
Eller var mitt öra lyhört
som i sära ögonblick?

Djupt ur djupet, högt ur höjden
hörde jag ett hjärta slå,
famnande all världens oro,
givande all världen ro.
Och mitt eget stackars hjärta
slog så svagt i takt med hjärtat
ifrån världens innersta.

Öppnades en dörr helt sakta,
strömmade emot mig värme,
ljus och doft av nybakt bröd,
hörde jag en vänlig stämma:
»Kära barn, en fridfull jul!»

..... Åter jul och åter hemma.

Stilla dalar över nejden,
över Sundets dunkla vatten
tökenslöjors rikedom.
Och likt ögon stugors fönster
blinka i den tysta natten
som de fyrar, vilka lysa
skepparn leden över djupet
till en lugn och åtrådd hamn.

Helig natten! Helig natten!
Djupt ur djupet, högt ur höjden
bultar världens stora hjärta,
mänsklighetens snabba puls.

Elsa Collin.

Ängs- och strandparti i Eriksdalslunden, som bör sparas vid den event. Hammarbyledens framdragande.

Flickan från Traggeryd.

Av *Elin Wagner*.

— Och därför skulle jag fråga kamrern om jag har någon utsikt att få stipendiet?

Ett par bedjande ögon riktades mot det likgiltiga gråansiktet, och stämman skälvde under alla de förhoppningars och farhågors tyngd den bar. Men kamrern svarade blott, trött och led: Naturligtvis kan fröken söka, men jag lovar ingenting, absolut ingenting. Här är så många.

— Ja, men se, om kamrern ville inressera sig litet för mig. Jag kan försäkra att just jag skulle göra ett så gott bruk av pengarna.

— Just jag ja, sade kamrern fullkomligt oberörd, sedan den här fonden stiftades, tror sig varannan fattig pojke eller flicka ha möjligheter till att bli något stort. Det var ju musik, som?

— Nej, svarade flickan och rodnade häftigt, nej, författarinna.

— Åhå, sade kamrern och hans ton stack henne djupt, en ny Selma Lagerlöf?

— Aj, aj, så illa det tog, men hör på hon svarar för sig:

— Nej, jag är mera realistisk, sade hon.

Kamrern skrattade.

— Det var skada. Men var är fröken ifrån? Tungomålet tycker jag är så bekant.

— Traggeryd, svarade flickan trumpet och reste sig, ty den här mannen hade tydligtvis ingen känsla för litteraturen.

Men —

— Traggeryd! upprepade han med ett nästan ömt tonfall, sken plötsligt upp och blev en helt annan, nej, lilla snälla fröken, då äro vi ju som släkt. Det är min kära, oförgätliga födelsebygd.

Han började ge henne ivriga frågor: — Hur mår prästens? Och storpatronen på Tingby gård? Känner fröken till Tingby? Herre Gud, där är jag född i södra gavelrummet! Nå, gamla Sara Katrina, är hon lika elak och lika kry?

— Nu får jag stipendiet, tänkte flickan, och hon svarade beredvilligt, men inom sig tänkte hon med förakt: Här bor han mitt i det brusande livet och han frågar efter gamla Sara Katrina!

— Nå, och ni själv då? fortsatte han. Namnet var ju Johanson? Kan-ske skollärarens dotter?

— Ja, det stämde, men far är död.

— Den hedersmannen! Fröken hade kanske själv varit lärarinna?

— Nej, hon hade skött posten och hjälpt mor i hennes lilla brödbod, där man också sålde 25-öresböcker, ja, tog upp order på elitserier med hylla.

— Och så var det denna litteratur som ingav Er tanken att skriva själv? Hon nickade.

— Nå, gick det bra?

Hon såg förvånad upp vid frågan.

— Jag har ju inte försökt än! En författare måste lära känna livet och jag har så nyss flyttat till Stockholm.

— Och lämnat Traggeryd på allvar! Kära barn så oförståndigt. När ni dock hade ett levebröd.

— Ja, men, invände flickan, vad är då den här fonden till för, om inte för att hjälpa just en sån som jag som är fattig men vill fram? När jag läste om den i tidningarna blev jag så glad. Jag tyckte att det var en storartad tanke, för min del.

Kamrern granskade sin fattigt klädda unga supplikant, vars lilla stramhet tycktes honom den allra svagaste sköld mellan världen och ett hjärta, genom vilket blodet stormade vilt av spänning och fruktan.

Och när han sett nog, sände han en vördsam suck till donatorn i hans himmel: Generalkonsuln visste nog inte vad han gjorde, när han skrev sitt testamente — han anade icke vilka bundna drömmar han skulle släppa lösa med sina miljoner. Men nu måste generalkonsuln väl i alla fall veta, ty de förhoppningar han väckt ha säkert stormat himmelen och stört honom!

Ändlösa skaror av stipendiesökande hade dragit genom detta rum redan de flesta förgäves. Och nu denna stackare från Traggeryd, som bara satt kvar och tiggde, tiggde med blic-

kar, där rädslans svindel glimtade bakom säkerheten.

Kamrern hade intalat sig själv att hans hjärta var förvandlat till asfalt, men även asfalten mjuknar under gynnsamma omständigheter.

Så att i stället för att avskeda flickan sade han: Kära barn, lyd ett råd av en gammal förständig man, res hem till Traggeryd så länge och tro mig, ni har ingenting att göra eller lära i den här stan.

— Aldrig, sade flickan. Posten har en annan redan fått och förresten, hellre döden. En författare måste leva! I Traggeryd — där förgås man i vardagligheten.

Kamrern suckade.

— Vad sade er mor, fröken Johanson?

Det gick en sky över flickans ansikte. Ty mor, stackare hon hade inte sagt annat än: Ät inte korborta, Selma lilla!

— Mor, sade hon. Ja, mor förstår mig inte. Hon ville jag skulle stannat hemma.

— Men fästmannen då? försökte kamrern slugt.

Fröken ryckte till, rynkan mellan ögonbrynen blev mycket vass.

— Jag har ingen fästman, sade hon. Jag kan inte tycka om folk, som trivs i Traggeryd.

Kamrern hörde orden med ett ömkande småleende:

— I hela mitt liv har jag längtat åter dit, sade han. Jag skulle nu antligen kunna flytta tillbaka på äldre dar, men patron Malm har köpt min fädernegård, och jag har just fått besked, att han säljer inte för skäligt pris, den snåla gubben.

Missräkningen var ännu ny och upp-rörde honom, så snart den kom på tal. Det gamla kära hemmet! Ju sjukare och tröttare hans hjärta av buller och spänning, av antipatiska ords och ansiktens obehag, av striden att slå ifrån sig och hålla sig uppe, ju underbarare den tysta gamla bygden i hans minne. Det föreföll honom alltid, som om livet i hans barndom där flutit rent och friskt som ån genom trädgården, dagarna började tidigt, då den blå morgonen steg in genom smårutade vildvinsomspunna fönster, gingo snabbt undan i arbetet, slutade i trygg ostördhet bland böcker, som verkligen blevo lästa, eller vänner som blevo älskade. Men han vågade icke ens fördjupa sig i detaljer för att öka sin halvt förtärda längtans plåga. Han vände sig till flickan, som bara satt kvar och såg ut att vilja invänta stipendiet.

— Nå, sade han, nå, säg mig då, har ni verkligen sett mer av livet här i Stockholm än i Traggeryd?

— Jag har väl också ögon, sade flickan. Och jag har minsann inte suttit inne på mitt rum utan sett mig om.

— Men, ja, förlåt mig, förväxlar ni inte livet med butiksfönstren?

— Jag studerar ansikten, svarade hon stött, stämningen och så vidare.

— Men vänta tills ni skall skriva! Storstadsstämningen av trängsel och ödslighet och allt det där, den har ni uttömt på första sidan och vad skall sedan en liten Traggerydsflicka ta sig till med resten?

— Men det h ä n d e r ju saker! utropade hon. Och tänkte på ett par brinnande ögon, som fixerat henne på en automat.

— Och det skulle inte hända något i Traggeryd? Kanske inte så spännande, men lika viktigt och intressant, tror jag för min del.

Flickan höll på att frusta till, hon hade aldrig hört så dumt.

— När man är ung längtar man väl främst av allt efter något spännande, sade hon.

— Och när man blir gammal, svarade han, märker man, att det bara finns en sak, som verkligen är spännande, och det är att klara sig h e d e r l i g t ända fram till slutet.

-- Hederlig? sade flickan ringaktande, det är man väl alltid.

Och så gick hon och glömdes hon, och nya sökande till stipendiet avlöste henne, vilka alla skulle göra sig en lysande framtid, om blott de finge en handräckning.

Så en dag långt om länge kom hon igen.

Kamrern såg henne med en känsla av obehag, ty avgörandet var just fattat, och flickan hade blivit utan.

— Att man inte kan tåla sig tills det står i tidningen om ett par dar, började han.

Flickan vinkade litet med handen

— Står vad? frågade hon, å j a s å stipendiet! Och medan kamrern gapade och stirrade, framförde hon helt frankt en hälsning från patron Malms sterbhus, om han icke ville köpa Tingby gård.

— Jag kom att tala om för herr August Malm, som är i stan och sökte upp mig i dag, att kamrern reflekterade, och vi kommo överens att höra efter med samma. Det skulle nämligen passa bra, för herr Malm flyttar troligen till Stockholm till våren.

Hon sade icke att den saken till stor del berodde på om man kunde finna en antaglig köpare, "ty man skall icke ge sig i motpartens händer vid affärer".

Men hennes hjärta klappade våldsamt medan hon väntade på svaret. Hon hade farit så illa sedan sist hon satt här och inte hade hon kunnat skriva för bara blodbrist och oro, mer flyttade August till Stockholm, så skulle hon gladeligen ta honom, om han vore dubbelt så tråkig.

Men, min Gud, så likt dem att inte svara rakt på sak utan med en motfråga:

— Varför skall herr Malm flytta till Stockholm?

— Å, när man kan få så, svarade hon diplomatiskt. Vill kamrern kanske tala med honom själv? Han går nere på gatan.

Unge Malm kallades upp, och kam-

rern igenkände en ung man, som i förgår kommit upp på hans mottagningstid och, när han blivit utmotad med att "ansökningstiden var förbi", svarat: Jag söker inte stipendiet, jag söker min fästmö. Han hade fått leta i registret på de sökande, tagit adressen, tackat och gått. Och här var han igen! "Jag söker min fästmö." Kamrern börjar nu skymta sammanhanget. Flickan hade tydligen sagt sitt pris, och den här unge token, som nu blivit sin egen herre, ämnade betala det. — Och Tingby, tänkte han, Tingby får jag billigt, såsom en gång den dryge patronen fick det av min stackars mamma!

Han sade älskvärt: Sitt ner mitt herrskap! Jaså, herr Malm söker ett större fält för sin energi och duglighet?

— Man rör inte för att man har liksom högre vyer än att sitta i Traggeryd, sade herr Malm och gav Selma Johanson en belåten blick ur sina menlösa ögon.

— Det blir ju trevligt för fröken Johanson att få en bekant hit till staden.

— Ja, ha, ha, sade herr Malm. Jag hoppas, att det skall bli mycket trevligt för — fröken Johanson!

Men fröken Johanson rynkade pannan.

— Om ni skulle resonera litet om villkoren, sade hon.

Kamrern kunde inte låta bli att småle åt henne, men han fattade sig och sade sitt bud. Unge Malm tycktes ganska belåten, men måste för skams skull, tyckte han, sätta sitt femtusen kronor högre. Den lilla divergensen tog dock ingen så allvarligt. Man började redan tala om den lämpligaste dagen för att bese stället, och kamrern skulle ta med sig en jurist för att sätta upp kontraktet.

Medan detta avhandlades, såg flickan sig noga omkring i rummet, spanade in genom dörren i angränsande delar av våningen.

— Om den passar oss, tänkte hon kunde vi ju överta kontraktet, så finge vi flytta in den 14 mars och sluppe vänta till hösten.

Men kamrern hade icke förlorat henne ur sikte, hon roade honom så.

När den förberedande överenskommelsen var uppgjord och man skulle säga farväl, frågade han i förbigående:

— Vill herrskapet kanske se på våningen? För honom var det nu bara en lägenhet, Tingby var hans hem på nytt äntligen!

— Hur många rum är det? frågade fröken Johanson helt lugn och samlad. Hon kände sig redan hemmastadd, och Traggeryd låg borta i ett dunkelt förflutet. Nu skulle man leva livet.

— — —
Den 14 mars drog kamrern, uppfylld av en djup glädje, sådan han icke smakat på många år, med hustru och barn in på Tingby gård för att börja det sista välsignade skedet i sitt liv. Och samma dag styrde det unga

Här och var.

(Strödda blad ur en resedagbok.)

Jan. 1913.

Cannes skall jag alltid minnas, lysande i en disig vårdags klara, ljusdränkta grånad — gråvita gator, ett gråvitt av vinden rensopat torg, på vilket rader av tragiska askgråa träd sträckte sina nakna, hopgyttrade kandelbergrenar mot himmelen, som bakom dem gick hop med havet i ett enda djup av silverdis. Där horisonten borde varit hängde ett par franska pansarkryssare — skenbarligen i luften. Eljest var töcknet ogenomträngligt — för en stund. Ty då man blivit mera van vid det såg man att det här och där liksom genomandades av slöjliga turkosblå och smaragdgröna fläckar och rätt som det var lyfte en vindstöt dimman och fram ur dunklet bakom den kommer likt en spöklik uppenbarelse ett par långa, lugnt skummande, vita vågor — tidvattnets härolder. Det steg snabbt, doft mumlande och smackande mot den gulgråa strandvallen av lös, mjölik sand. Jag följde det fram till hamnen och kom rakt in i en gravyr. Ty den färglösa luften av idel ljus gjorde varanda linje i båtarnas tackel och tåg nålfint skarpa och svartklara mot himlens vita grund, under det att skrovens gröna, mahogniröda och gulbruna färger tycktes förunderligt emaljblanka och genomskinliga. — — — En mjuk och mild dag av stilla välbehag, av fin frid. — — —

Februari 1913.

Havet var stormgrått under himmelens hotfullt purpurgrå döm. Vi kommo från Egypten och närmade oss

Verka under december för namnsamlingen för kvinnans politiska rösträtt!

Med anledning av de listor och det cirkulär Soc.-dem. kvinnokongr. V. U. utsänt till arbetareorganisationer inkomma från många håll glädjande meddelanden om, att å deras respektive orter listorna redan överallt cirkulerat och ett energiskt arbete utförts av kvinnorna.

Men ännu, särskilt å landsbygden å plätser, som ej ligga intill industri-centra och kommunikationsleder, finnas många kvinnor, som ännu ej sett

herrsskapet Malm med arv och egen- dom, med jubel och sång utan ett ögonblicks vemod vid skilsmässan från hemtrakten kosan till kamrer Malms tomta våning och det brusande eggande storstadslivet, som vinkade med guld och ära.

På vägen möttes man ett ögonblick och utbytte en hälsning av ömsesidig välvillig ömkan och överseende.

Italien. Hela dagen hade en strimma av djupaste blåa mörker följt oss borta vid horisonten, som den liksom hävde upp till en vall. Men, bakom denna vall gapade nu plötsligt ett djupt hål i molnen och från det föll ett häftigt skyfall av spegelblankt silversken ner över oss. Allt det gråa blev som överraskat, uppfriskat och ljust av det — fick över sig en klarhet, en glans som kom en att andas djupare av välbehag — så vidgades allt — så stort och klart blev havet, så ren luften och molnen så ljusa, fallande ner mot horisonten likt upplösta silverhår på detta särskilda strålgloriesätt jag alltid kallar Doréaktigt efter bilderna i den stora familjebibeln.

Inom kort hade dimman sugit åt sig skenet och förtunnats till en strålväv. Strålarna öppnade sig likt portar och avslöjade hastigt — på vår vänstra sida — Etna, lysande fram likt en vit vålnad ur sitt öde rum, en hastig, fantastisk syn av vita snöflak, strödda över vilda svarta klippor — och på vår högra sida det kära Italien, med solen skinande in i sina klyftor, så skimrande klart att vi kunde se långt in i landet och uppfånga glimtar av gröna dalar, mildsjuft inne bland de blåa bergen.

Men blott för en minut.

Därpå mörknade de ljusa, hängande molnhåren, tätade, drogo hop sig likt en säck som knytes igen. I nästa ögonblick voro vi inne i den — stormbyn över oss — ett vitt kaos vari molnen, sönderrivna i hagel och regn, flögo omkring likt aska, utslagen i vinden.

Jag kunde icke längre urskilja något i mörkret, men hade redan sett en sällsam syn — en som man nästan aldrig ser. Jorden vi bo på är ju så stor att vi sällan märka den — annat

än som vår egen lilla torva. Men denna stormiga kväll i Messinasundets trånga, mörka gatt, vari Scyllas röda fyr lyste likt en cyklops öga, överraskade jag den liksom plötsligt — såg den sådan den är för sig själv, där den höjer sig ur oceanernas vatten och under allt vårt färdande, handlande och vandrande, under alla våra städer och järnvägar — allt vårt myrkrälände — ligger stilla och evig och leker sin stora lek med havet och molnen och stjärnorna — de andra stjärnorna.

— — —

Februari 1913.

Il Duomo i Neapel — där man fick ett mycket gemytligt intryck av italiennarnas förtroliga, vardagstrevliga sätt att umgås med vår Herre — artigt, hemmastatt och litet självsvaldigt på en gång, som man kan vänta sig av det livliga folk, vilket så länge varit hans värdar och genom påven haft honom så särskilt för sig själv och liksom på entreprenad.

Det var i Sankt Januarius kapell — vars luft var som ett bronsflor av glans från idel gammalt guld. Vart man vände sig strålade nya skatter en till mötes och i det lugna brungyllne skimret satte de långa förhängen, som dolde ännu några dyrbarheter, in sina kraftfulla, rödbruna blomstertoner, så att det hela mest av allt liknade en gyllenlacksrabatt. En vaktmästare drog undan de skimrande sidenväderna och visade oss idel guldkandelabrar och silverstatyer, livligt talande och gestikulerande hela tiden, medan en praktfullt guldsmidd präst, lysande likt en violett aster i den brungula buketter, lika livligt och gestikulerande läste mässan kring oss och flirtande ungdomar promenerade omkring över allt. Så gingo vi in bakom alta-

ret och kommo till sakristian, där prästerna kokade kaffe att styrka sig med under uppehållen i — föreställningen, höll jag på att säga — så litet högtidligt var alltsammans, så sorglöst invant och hemtrevligt som på en riktigt gammal, inarbetad och traditionsstödd teater.

Leende, lugnt pratande präster kommo och gingo, bytte om korkåpor och mässkrudar eller sällade sig till den kaffekokande gruppen. Så kom en korgosse med bullar och alla satte sig ned för att dricka kaffe i skuggan av tvenne kolossala silverstatyer av San Giovanni och Madonnan — en scen, präglad av det förmögna lugnet i ett gammalt, välmående av sekellånga vanor och traditioner kringgårdat, rikt och kultiverat gammalt hem. Isynnerhet kultiverat — i en sådan grad att det "låga" blivit mindre lågt och kommit närmare det "höga" — att det kan vara söndag när som helst genom hela veckan. Gud har flyttat in i vardagslivet — i biktstolarna tar han nyfiket mot förtroenden av änkor och gummor — han kommer till de allra fattigaste på deras dödsbädd och bryter bröd med dem. Han är helt nära och förtrolig!

En trots allt i grund och botten mindre livsfientlig religion än den protestantiska — en i vilken dess bekännare alltid kunna vara — icke blott på ett flyktigt besök om söndagarna — liksom de kunna vara i sin kyrkor veckan igenom. Men en i vilken därför också slentrianen och banaliteten äro en om möjligt ännu mera överhängande fara.

Ty där det höga icke längre är så avlägset kan det ju lätt bli allt lägre och lägre.

Anna Lena H Elgström.

listorna. Gå därför omkring i eder trakt eller sänd listor pr post till bekanta å landsbygden!

Även i städerna finnas nog de, som ej tagit del av våra rösträttslistor. Vi citera till sist fru Elna Danielsons ord i "Arbetet" ang. namninsamlingen:

"I det här fallet väger den fattigaste och ringaste kvinnas namn lika mycket som nänsin landshövdingkans! Varken börd, samhällsställning, pengar eller ens bildning gälla något denna gång, endast kvinnan. En kvinna = 1 röst! Sempel addition."

— — —

"Kom inte och påstå dig vara en nutidskvinna och rösträttsanhängare, om du dessa dagar bara kan sitta med händerna i kors och säga: 'Här har jag väntat och väntat att någon skall komma'. Vilken någon? Varför är du inte själv en av de ivriga, som går med listor!"

* * *

Namninsamlingsbyrå i Stockholm, Lästmakaregatan 6 III, är öppen alla dagar kl. 2—5 och 6—9. Anmäl eder dit eller till Morgonbris expedition för erhållande av listor. Ingen arbetsplats i Stockholm får glömmas!

Marika Stjernstedt: Alma Wittfogels rykte. Albert Bonniers förlag. 5: 25.

Morgonbris läsare ha redan i förra julnumret beretts tillfälle att få del av ett kapitel just ur nu utkomna bok. Många av våra läsare kanske funno detta kapitel alltför hemskt, men säkert också skildringen utmärkt väl utförd. Den ensamme prästen, vars tröst blivit alkoholen och vars sällskap blivit kattorna, med vilka han firar jul, är icke i romanen någon huvudfigur, utan endast en av de många förträffligt tecknade gestalterna, som äro hemma i samma lantliga hörn av världen — en bit ut i Stockholms skärgård — där Alma Wittfogel växer upp. Där hör hon hemma och dit återkommer hon efter år av provningar.

Marika Stjernstedts roman slutar lika ljust och förhoppningsfullt som skildringen av prästen är mörk och Alma Wittfogels öde såg ut att gestalta sig ensamt och dystert. Så man blir icke ledsen av att läsa boken. Dessutom är Alma Wittfogel en så sympatisk företeelse, att man här riktigt gott av att göra hennes be-

kantskap. Hennes karaktär är sann och stark och de konflikter hon kommer i så väl genomförda och naturliga, att man i dikten känner det levande livet troget avspeglad sig.

Alma Wittfogel har icke riktigt gott rykte, och dock höjer hon sig så betydligt i verklig moralitet och karaktär över sin omgivning. Det är intressant, hur väl och naturligt författarinnan fått fram att en tillfällighet kan göra den uppriktiga misstänkt, att en kärlekshistoria blir dömd, medan ett utmanande koketteri under en mask av sedlighet dock över ses med av samhället.

Boken slutar, som sagt, väl med den djupare moralens tillfredsställande. Koketteriet leder till skilsmässa, ett i lättsinne tillkommet barn, som är den mans Alma älskar, tar hon upp som fosterbarn, med risk att folk tror det är hennes. De båda älskande finna varann till sist. Det är en framtidsbild full av ljus och lycka de gå till mötes, förenade av kärlek, av barnet, av arbetet och av tillgivenheten för livet på landet.

A. L.

Ur fabriksstadens djup.

I en tidningsartikel, som jag läste för någon tid sedan, fann jag bl. a. följande ord: Vem kan begära vördnad av barnen mot föräldrar, som väl skänkt dem livet, men på samma gång elände och sorger utan tal, som leda genom föredömet till last och brott i stället för till sedlighet och dygd?

De orden runno mig i minnet, när jag nu tänkte efter, vad jag borde skriva till Morgonbris' julnummer. De gävo ett uppslag, som jag vill benytta mig utav, när jag här vill söka framställa en reflex från fabriksstadens djup.

En reflex, alltså en bild ur levande livet. Nåväl, se här en liten levnadsteckning.

De voro båda barn av fabriksstaden, Ludvig och Gärda. Som vildplantor hade de vuxit upp, i deras minne finnes ingenting om hem i verklig mening, knappast någonting av fadershand och modersfamn under de spädate åren.

Gärdas far var klädvävar till liv och själ, en man av gamla skräet, som lärt textilyrket under handväveriernas tid, skattade sin yrkeskunnighet högt och ansåg att med den skulle det nog gå att reda sig ganska väl. Men så kom industrialismen och bröt igenom. Den borne gesällen måste, som så många andra, för att inte bli utan existensmöjlighet, taga avsked av »handelsjet» och bliva betjänt åt en slamrande maskinstol, vilken producerade mångdubbelt mera tyg, än som var möjligt med den gamla vävmetoden. Arbetsresultatet blev som sagt större, men vad som däremot inte ökades så mycket, var arbetslönen. Den hade alltid varit så förfärligt knapp; sju kronor i veckan en lång tid, sedan åtta kronor. Nu vid maskinvävstolen skulle det nog ha kunnat bli något bättre, men förhållandet var, att handvävaren aldrig kom riktigt tillrätta med de där nymodigheterna. Han vantrivdes vid maskinstolen, ja, kände det rent av som degradering att ha blivit omplacerad så där. Arbetet gick inte bra och så förblev det ungefär som förr med ekonomien.

Det var givet att familjen inte kunde existera på en sådan inkomst. Därför måste även hustrun ut på arbete. Hon skurade och tvättade i andra hem, gick ofta tidigare än mannen ut till sina arbetsställen, ehuru barnens vård — modersplikterna, uppfostrerkallet — varit mer än nog för henne. De husliga göromålen fick hon sköta på stunder, så gott det sig göra lät. Barnen, som i hemmet skulle rota sig så att säga från buske till stam, blevo lämnade vind för väg, att växa upp i alldeles obunden frihet. — Så har det varit med många tusentals barn i fabriksstäderna. Från ett sådant hem, med så ytterst minimala förutsättningar att kunna nå upp till medborgerlighet i en tid, som kräver mycket mer i sådant avseende än gångna tider, gick Gärda ut i livet. Så även Ludvig, vars hems gestaltning var i det allra näraste enabanda.

När Gärda fått avgångsbetyg från folkskolan, erhöll hon anställning å fabrik, å en avdelning där miljön var långt ifrån lämplig för barnasinnnet. Det var någonting som föräldrarna väl knappast tänkte närmare på.

För dem var det huvudsaken, att hon erhöll sysselsättning och vid arbetsveckans slut kom hem med en slant som bidrag till det gemensamma hushållet. Efter någon tid var hon utbildad textilarbeterska — och var sig själv, sin egen, tyckte hon. Stackars unga flicka utan grundläggande uppfostran, hon hade inte hunnit långt med egna segel på livets tyvärr av blindskär och bränningar uppfyllda hav, innan det gick henne illa. D. v. s. det hade blivit konventionella förhållanden. De hade blivit bekanta med varann, Gärda och Ludvig, och utan besinning hängivit sig åt en sinnesberusning, som för dem blev början till ett helt livs olycka.

Nu anställdes av de ungas föräldrar gemensamma efterräkningar. Kalkylerna ställdes på samma sätt som alltid varit vanligt bland fattigt folk; skammen skulle undgås, det var en dominerande huvudsak och det skulle ske, genom att de båda kontrahenterna inginge äktenskap. Så skedde också. Två människor utan förutsättningar att kunna inträda i föräldrans ansvar, att kunna uppfylla ett hems förpliktelser, blevo »ett för livet», som det heter.

Den första tiden av deras äktenskap förflöt i sorglöshet. Men det blev flera barn och därmed snart slut med idyllen. Man har tyvärr många exempel på hur det gestaltar sig under sådana förhållanden för makar, som äro i saknad av förutsättningar att kunna möta livets allvar med styrka. Det blir fatigdom och dissonanser, och så blev det även här.

Omsider måste för de många barnens skull Gärda stanna i hemmet och Ludvig blev ensam att kampera i fabriken för familjens uppehälle. Det gick fort i utförsbacken. Hemmet blev någonting alldeles ohyggligt. Det var som hade hos makarna numera varje spår av mänsklighet försvunnit och barnens belägenhet blev obeskrivligt sorglig. Ibland var det som om självanklagelse, eller kanske en känsla av fruktan och förtvivlan, vunnit insteg hos makarna och i sådana stunder blev det gråt och tårar, men annars i allmänhet talades dem emellan ej annat än onda ord, mestadels ingenting alls.

Följderna av det olyckliga äktenskapet gingo fruktansvärt hårt ut över barnen. I stället för fostran och utbildning blev det någonting, som var raka motsatsen. Allt var som drivet vind för väg. Hushållningen var alldeles principiös och så var det för resten med allt i det hemmet. I stället för ordnad mathållning — någonting ytterst betydelsefullt även i ett fattigt hem — blev det slentrian. Uttråkad av ständig misstämning tog hustrun till kaffepannan alltför ofta; hon hade behov av någon stimulans. Det blev för de hemmavarande kaffe och bröd, mera så-lan ordentlig föda. Barnen blevo tidigt koffeinförgiftade. Så snart som de vaknat om morgnarna och kröpo ur sina bäddar, lägrade de sig, klädda eller oklädda, omkring stolar eller bord och förtärde kaffe och bröd. Det blev frukosten, i två omgångar för dem, som gingo i skolan. Att en sådan diet har sina följder, är alldeles givet och det kunde man se på dessa barn; de voro bleka och blodfattiga, deras andedräkt var ond, deras tänder anfrätta och på väg att förstöras.

Svårigheter och ledsamheter tilltogo. Mannen började taga för vana att dröja ute om kvällar och hälgdagar. Hustrun slet sig loss ibland från slitet och släpet i hemmet och

gick »på armén». Hon behövde ju någon förströelse och hennes andliga behov hade aldrig varit stort, var ännu mindre nu. Vid sådana tillfällen hade de största barnen att öva tillsyn över de små och mången gång hände det att de lågo somnade i hög, med kläderna på, när sent på kvällen modern återkom till hemmet.

En dag när mannen hemkom till middagen fann han hustrun och alla barnen liggande på knä och en kvinna, som visst var officer i »armén» i färd med att tala. Ingen mat fanns tillagad. Det kom då till ett häftigt uppträde, som slutade med att den besökande blev förpassad utanför dörren. Hustrun gjorde henne sällskap, i trots av barnens skrik och tårar. Mannen gick också, efter en stund — till krogen. På kvällen kom han inte hem, förrän alla — hustrun då återkommen — gått till vila och han var inte nykter. Den påföljande dagen anställde han en sträng räkenskap med hustrun. Men hon svarade på allt hans tal endast, att hon nu var frälst och han en förtappad usling, ovärdig att visa sig inför barnen. Då blev han så förbittrad, att han förgrep sig mot henne.

Denna förskräckliga handling inför barnen syntes sedan ha drabbat honom själv svårast. Han blev tyst och sluten, grubblande inför sitt livs olycka. Så var det som om han sökt göra en ansats att höja sig ur eländet. När dagsarbetet slutats, begav han sig direkt till hemmet, till barnen. En närmare tanke på dem, inspirerad av brännande minnen ur egen levnad, hade väckt till liv förpliktelser. Om han skulle försöka att vägleda barnen, så att ej de en gång iråkade samma olycksaliga tillvaro? Ja, nog visade det sig möjligt att med hjärta och sinne närma sig de små, men med det äldsta barnet, en flicka, var det för sent.

Hon hade passerat konfirmationstiden och gick nu sina egna banor. En följd av den fostran hon fått var, att hon saknade håg för nyttig sysselsättning. Modern hade låtit henne vara alldeles som hon ville. Sådant är farligt, helst när vissa ärftliga anlag äro med, och det visade sig också snart. Flickans första böjelse blev att vistas ute om kvällarna, alltmera sent undan för undan. Ehuru inte mer än sexton år, hörde det inte till ovanligheten att hon dröjde ute till långt in på efternatten. Behovet av sömn och vila tillgodosåg hon under påföljande dag och vanligen var hennes sysselsättning när fadern hemkom till middagen, att hantera en frisertång. Alla faderns försök att få makt över flickan, visade sig fruktlösa, vartill mycket bidrog att modern tog dotterns parti. Hon mötte mannens erinringar med den frågan, om han själv i unga år varit bättre. Han hade minsann ingenting att säga till om i sådana saker! — Det var som om modern funnit tillfredsställelse i att tända barnen till hat mot fadern och till ringaktning.

Så kom helt snart en tid, när dottern visade sig lika angelägen om att sluta sig inne, som hon förr varit hågad att vara ute. Det föranledde nya stormigheter. De svaga företsarna hos mannen ledde inte längre. Han gick till krogen igen och när han hemkom berusad, var han svår, bar han sig illa åt.

Sent en afton när han hemkom, fann han hustrun liggande hjälplös, som om hon drabbats av slaganfall. Situationen kom honom att nyktra till så pass, att han kunde taga sig an henne. När hon återkommit till sans,

Eggjärnssliperiet & Förnickligngsfabriken

28 Lästmakaregatan 28

(vid Oxtorget)

All slags slipning och förnickling utföres omsorgsfullt. OBS! Reparationer fort och billigt.

Rikstele. 112-14. Allm. tel. 56-02.

omtalade hon att dottern begivit sig ut och vid avekedet sagt, att hon inte skulle återkomma. Föräldrarna skulle inte behöva tyngas av följderna av hennes felsteg. Modern hade klen som hon blivit alltmer och nu gripen av föreskräckelse, inte förmått följa och se varthän den olyckliga stände sina steg och så hade, när det luktade på natten, hon av angelan fått en svår nervattack.

Det var för mannen ej annat, än att bege sig ut i mörka natten, att söka sin dotter. En obeskrivlig känsla av Issa bemäktigade sig honom, när han skred han mot vallen vid stjär. Framkommen dit, lann han henne snart, halvt sinnesfrånvarande. Hon hade i det avgörande ögonblicket studsat tillbaka, hade ej viljekraft nog att fullfölja sin avsikt. Viljelöset lät hon sig omhändertagas — nu av mildare händer än någonsin och återföras till hemmet.

Här må denna lilla enkla, hasligt nedskrivna levnadsteckning — denna enda reflex från fabriksstadens djup — vara avslutad. Den är sorglig, men verklighetsrogen — och den skulle i sin fortsättning icke bli mera ljus.

Äck, det är så ofantligt många, som följda av samhällliga och individuella orsaker kommit ohjälpligt vilse i livet. Det är så många människor, still vilkas själar äro broder, så många hem, i vilka allt är så kallt och armt och hopplöst. Arma barn, som från sådana hem träda ut i livet, utan fostran i verklig mening, utan ett minne som kommer hjärtat att värmas, i saknad av förutställningar att kunna hålla klar kurs genom livets virvelströmmar. Det är under nuvarande samhällsförhållanden hopplösa släkter, vilkas beägenhet framstår såsom ett fortvivlans rop om hjälp och frälsning ur eländet.

Tillåter man sig att blicka klart ned i fabriksstadens djup, så skall man finna ett förtörande socialt elände, finna att det måste stora omdaningar till för att en bättre, en ljusare skall kunna införas. Dessa omdaningar ha sin förnämsta förutsättning i ekonomiskt avseende och som det föreligger som en uppgift för arbetarrörelsen att framskapa. — Vem skulle inte vilja vara med och främja en så oerhörd stor kulturell uppgift?

C. W.

Almanack för 1911, utgiven av Kooperativa förbundet, innehåller betydande siffror från förbundets verksamhet och litterära uppsatser. Bl. a.: "En uppgift för kvinnorna" av Agnes Janson, "God ekonomi" av Alb. J.-n., "Varför komma de ej?" av K. E.-n. Måtte denna almanackepublikation något bidra till den nödvändiga kooperativens utbredning!

Modernt vetande.

Under denna gemensamma och synnerligen rymliga titel har *Tidens förlag* funnit på den briljanta idén att bringa i den svenska allmänhetens händer några arbeten från det stora engelska universalsbiblioteket för "Modernt vetande", som började utgivas för två och ett halvt år sedan och nu är uppe i ett sjuttiofem volymer, berörande en mängd olika ämnen av Englands främsta män på olika områden.

Detta stort anlagda bibliotek, där varje volym är ett självständigt, avslutat ämne, bör bli en verklig guldgruva att välja ur.

Priset blir endast 1 kr pr volym.

Som sig bör har förlaget startat med tre volymer, som väl intressera oss närmast ur samhällssynpunkt, nämligen en volym för klargörandet av konservatismen, en för liberalismen och en för socialismen.

Författade, som dessa arbeten äro, av var sin anhängare, få de därigenom något av den hängivna trons värme och lyvnings över sig, som "översätter" den för t. ex. tyskar utmärkande "grundligheten".

Presenterade i vackert format, med gott papper och tryck, böra dessa böcker med sina cirka 250 trycksidor och aktuella innehåll vinna stor spridning. Nu till idén är det en lämplig och god julklapp, som vi kunna ha i minne i stället för så mycken underhållig litteratur och dåliga, men dyra jultidningar, som i stora upplagor hålla på att döda intresset för det verkligt värdefulla.

Konservatismen, författad av *Lord Hugh Cecil*, översatt av *C. N. Carlsson* i en lättläst och spirituellt svenska, torde vara det första arbete som bringats till vårt språk för framställning av denna åskådning. Boken är synnerligen underhållande och kvickt skriven, därtill ganska fördomsfri.

Det torde vara onödigt påpeka, att det själviska och orättvisa i de besittande klassernas härskande system naturligtvis här framställs på ett sätt, långt skilt från verklighetens.

Man märker vida mer den konservativa ideologens, vars syn för de härskande klassernas bekvämlighet framträder mera än den stridbara högeråskådning, som vi äro vana att slåss emot.

Den konservativa åskådningen består, enligt författarens definition, av tre grundelement, försvar för den bestående författningen, äganderätten och samhällsordningen.

Rent allegoriskt torde följande uttryck vara rätt betydande, icke blott för övrigt bara för åtskilliga konservativa gruppers tankgång, som förf. antör, utan även för många andra.

Varför trötta ut sig i stället för att vilja?

"Jag befann mig väl", lyder den ofta citerade inskriften på en italiensk gravsten. "Jag ville befinna mig bättre; jag är här."

Liberalismen har till författare en engelsk professor i samhällsvetenskap, *L. T. Hobhouse*, och är översatt av *Amalia Fahlstedt*. Detta arbete ger en mer historisk belysning av samhällsutvecklingen

och präglas av en tyngre stil än det förut nämnda.

Man får alldeles osökt en stark känsla av denna åskådningens otillräcklighet och svårighet att råda bot på de samhällliga missförhållandena när man läser detta för övrigt mycket gedigna och intressanta arbete.

Särskilt märker man det ur engelsk synpunkt betydelsefulla avsvärandet av den s. k. Manchester teorin och ser med tillfredsställelse den förnuftiga synpunkten föras fram om samhällets plikt och rätt att träda reglerande emellan och stävja den förut beprisade fria konkurrensen, där den hotar att trycka ned de svaga.

Man märker tydligt att de stora frisinnade engelska samhälls- och samfundstänkarna från förra århundradet verkat befruktande, åtminstone på den grupp av fördomsfria liberaler, som författaren tillhör och som torde nära anknyta sig till Englands nuvarande finansminister.

Socialismen, skriven av det parlamentariska arbetarepartiets ledare i underhuset, *Ramsay Mac Donald*, och till svenska översatt av *Ivar Wennerström*, borde bli en bok som lätt kunde spridas i många tusen ex. i vårt land, både bland socialdemokrater likväl som bland våra motståndare, ty i båda lägren har den säkert en mission att fylla.

Denna vackra volym med sina 250 sidor, behandlande socialismen ur de rent allmänmänskliga synpunkterna, med ett innehåll och med en stil och med en värme, där man bakom varje ord finner personligheten och människan och som just därför verkar på läsaren, borde bli den bokliga jullovens mest spridda arbete.

Mac Donald börjar mycket riktigt med att framhålla, hur ett av de svåraste hindren för socialismens väg är motståndarnas vägran att ge en korrekt framställning av socialismens begrepp och syften.

Ur rent anglosachsisk synpunkt torde det vara förklarligt, att förf. väl mycket betonat det rent revisionistiska i vår rörelses nutidskaraktär. Belysande här för är t. ex. vad förf. på ett ställe säger: Socialismen är en strävan och icke en uppenbarad dogm, och därför modifierar den sina uttrycksformer från generation till generation.

I motsats till Marx framhåller Mac Donald, att ju bättre situerad arbetarklassen blir, ju mer den blir delaktig av verklig kultur, ju mer mottaglig blir den också för socialismen, ty socialismen är medlet till verklig kultur för alla, det är den ömsesidiga hjälpen i stället för striden.

Detta är ju blott några korta antydningar om den förtärliga bokserien, som *Tidens förlag* nu börjat utge.

A. W.

Kommissionärer!

Betala resterande Morgonbris innan årets slut!

Eggjärnssliperiet & Förnickligningsfabriken

28 Låstmakaregatan 28

(vid Oxtorget).

All slags slipning och förnickling utföres omsorgsfullt.
OBS! Reparationer fort och billigt.

Rikstel. 112 14. Allm. tel. 56 02.

omtalade hon att dottern begivit sig ut och vid avskedet sagt, att hon inte skulle återkomma. Föräldrarna skulle inte behöva tynas av följderna av hennes felsteg. Modern hade, klen som hon blivit alltmer och nu gripen av föreskräckelse, inte förmått följa och se, varhän den olyckliga ställde sina steg och så hade, när det lidit in på natten, hon av ångslan fått en svår nervattack.

Det var för mannen ej annat, än att bege sig ut i mörka natten, att söka sin dotter. En obeakad känsla av fasa bemäktigade sig honom, när han skred hän mot vällen vid sjön. Framkommen dit, fann han henne snart, halvt sinnesfrånvarande. Hon hade i det avgörande ögonblicket studsat tillbaka, hade ej viljekraft nog att fullfölja sin avsikt. Viljelöst lät hon sig omhändertagas — nu av mildare händer än någonsin och återföras till hemmet.

Här må denna lilla enkla, hastigt nedskrivna levnadsteckning — denna enda reflex från fabrikestadens djup — vara avslutad. Den är sorglig, men verklighetstrogen — och den skulle i sin fortsättning icke bliva mera ljus.

Ack, det är så ofantligt många, som iföljd av samhällliga och individuella orsaker kommit ohjälpligt vilse i livet. Det är så många människor, »till vilkas själar ingen bro leder», så många hem, i vilka allt är så kallt och armt och hopplöst. Arma barn, som från sådana hem träda ut i livet, utan fostran i verklig mening, utan ett minne som kommer hjärtat att värmas, i saknad av förutsättningar att kunna hålla klar kurs genom livets virvelströmmar. Det är under nuvarande samhällsförhållanden hopplösa släkter, vilkas belägenhet framstår såsom ett förtvivlans rop om hjälp och frälsning ur eländet.

Tillåter man sig att blicka klart ned i fabrikestadens djup, så skall man finna ett förfärande socialt elände, finna ett det måste stora omdaningar till för att en bättring, en ljusning skall kunna inledas. Dessa omdaningar ha sin förnämsta förutsättning i ekonomiskt sveende och som det föreligger som en uppgift för arbetarrörelsen att framskapa. — Vem skulle inte vilja vara med och främja en så oerhörd stor kulturell uppgift?

Ceres.

Almanack för 1914, utgiven av Kooperativa förbundet, innehåller belysande siffror från förbundets verksamhet och lärrika uppsatser. Bl. a.: »En uppgift för kvinnorna» av Agnes Jonson, »God ekonomi» av Alb. J—n, »Varför komma de ej?» av K. E—n. Mätte denna almanackspublikation något bidra till den nödvändiga Kooperationens utbredning!

Modernt vetande.

Under denna gemensamma och synnerligen rymliga titel har *Tidens förlag* funnit på den briljanta idén att bringa i den svenska allmänhetens händer några arbeten från det stora engelska universalbiblioteket för »Modernt vetande», som började utgivas för två och ett halvt år sedan och nu är uppe i ett sjuttiofem volymer, berörande en mängd olika ämnen av Englands främsta män på olika områden.

Detta stort anlagda bibliotek, där varje volym är ett självständigt, avslutat ämne, bör bli en verklig guldgruva att välja ur. *Priset blir endast 1 kr. pr volym.*

Som sig bör har förlaget startat med tre volymer, som väl intressera oss närmast ur samhällssynpunkt, nämligen en volym för klargörandet av konservatismen, en för liberalismen och en för socialismen.

Författade, som dessa arbeten äro, av var sin anhängare, få de därigenom något av den hängivna trons värme och lyftning över sig, som »ersätter» den för t. ex. tyskar utmärkande »grundligheten».

Presenterade i vackert format, med gott papper och tryck, böra dessa böcker med sina cirka 250 trycksidor och aktuella innehåll vinna stor spridning. Nu till julen är det en lämplig och god julklapp, som vi kunna ha i minne i stället för så mycken underhållig litteratur och dåliga, men dyra jultidningar, som i stora upplagor hålla på att döda intresset för det verkligt värdefulla.

Konservatismen, författad av *Lord Hugh Cecil*, översatt av *C. N. Carlsson* i en lättläst och spirituellt svenska, torde vara det första arbete som bringats till vårt språk för framställning av denna åskådning. Boken är synnerligen underhållande och kvickt skriven, därtill ganska fördomsfri.

Det torde vara onödigt påpeka, att det själviska och orättvisa i de besittande klassernas härskande system naturligtvis här framställs på ett sätt, långt skilt från verklighetens.

Man märker vida mer den konservativa ideologen, vars syn för de härskande klassernas bekvämlighet framträder mera än den stridbara högeråskådning, som vi äro vana att slåss emot.

Den konservativa åskådningen består, enligt författarens definition, av tre grundelement: försvar för den bestående författningen, äganderätten och samhällsordningen.

Rent allegoriskt torde följande uttryck vara rätt belysande, icke blott för övrigt bara för åtskilliga konservativa gruppers tankegång, som förf. anför, utan även för många andra:

Varför trötta ut sig i stället för att vila?

»Jag befann mig väl», lyder den ofta citerade inskriften på en italiensk gravsten. »Jag ville befinna mig bättre; jag är här.»

Liberalismen har till författare en engelsk professor i samhällsvetenskap, *L. T. Hobhouse*, och är översatt av *Amalia Fahlstedt*. Detta arbete ger en mer historisk belysning av samhällsutvecklingen

och präglas av en tyngrä stil än det förut nämnda.

Man får alldeles osökt en stark känsla av denna åskådningens otillräcklighet och svårighet att råda bot på de samhällliga missförhållandena när man läser detta för övrigt mycket gedigna och intressanta arbete.

Särskilt märker man det ur engelsk synpunkt betydelsefulla avsvärjandet av den s. k. Manchesterteorin och ser med tillfredsställelse den förnuftiga synpunkten föras fram om samhällets plikt och rätt att träda reglerande emellan och stävja den förut beprisade fria konkurrensen, där den notar att trycka ned de svaga.

Man märker tydligt att de stora frisinnade engelska samhälls- och samfundstänkarna från förra århundradet verkat befruktande åtminstone på den grupp av fördomsfria liberaler, som författaren tillhör och som torde nära anknyta sig till Englands nuvarande finansminister.

Socialismen, skriven av det parlamentariska arbetarepartiets ledare i underhuset, *Ramsay Mac Donald*, och till svenska översatt av *Ivar Wennerström*, borde bli en bok som lätt kunde spridas i många tusen ex. i vårt land, både bland socialdemokrater likaväl som bland våra motståndare, ty i båda lägren har den säkert en mission att fylla.

Denna vackra volym med sina 250 sidor, behandlande socialismen ur de rent allmänmänskliga synpunkterna, med ett innehåll och med en stil och med en värme, där man bakom varje ord finner personligheten och människan och som just därför verkar på läsaren, borde bli den bokliga julflodens mest spridda arbete.

Mac Donald börjar mycket riktigt med att framhålla, hur ett av de svåraste hindren för socialismens väg är motståndarnas vägran att ge en korrekt framställning av socialismens begrepp och syften.

Ur rent anglosachsisk synpunkt torde det vara förklarligt, att förf. väl mycket betonat det rent revisionistiska i vår rörelsens nutidskaraktär. Belysande härför är t. ex. vad förf. på ett ställe säger: Socialismen är en strävan och icke en uppenbarad dogm, och därför modifierar den sina uttrycksformer från generation till generation.

I motsats till Marx framhåller Mac Donald, att ju bättre situerad arbetarklassen blir, ju mer den blir delaktig av verklig kultur, ju mer mottaglig blir den också för socialismen, ty socialismen är medlet till verklig kultur för alla, det är den ömsesidiga hjälpen i stället för striden.

Detta är ju blott några korta antydningar om den förträffliga bokserie, som *Tidens förlag* nu börjat utge.

A. W.

Kommissionärer!

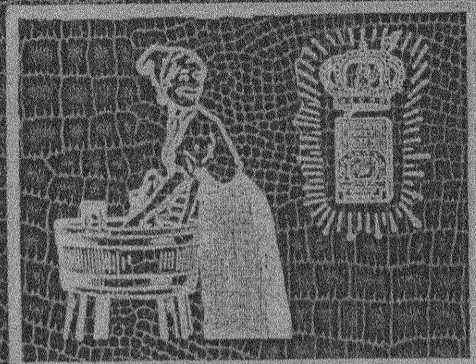
Betala resterande Morgonbris innan årets slut!

Nya Banken

Stockholm.
Sparkassa 4 1/2 proc.

Arbetarens bank

Avdelningskontoret: Kungsgatan 60.
Betalar högsta Sparkasseränta.

NU ÄR DET MINSANN INTE SVART ATT
FA EN PIN OCH BRÄ TVATT SE N VI
FATT. KRONANS TVATTPULVER!

Partilager i Stockholm hos *Daw. Dahl*,
Triedwalsgränd 3. Allm. tel. 262 52. Riks.
29 07.

Partilager för landsorten hos *A.-B. Tekn. Fabrik Kronan* i Karlstad. Ordertelefon 10 89.

AV

"Dikter o. Dialoger"

Arbetare-, Nykterhets- och Kvinno-
föreningar tillägnad av

Rebecka Svensson,

som utgivits a Bl. Folkblads förlag,
finnes ännu ett antal exemplar tillgäng-
liga. Priset, som är 50 öre, uttages
genom postförskott.

Vid rekvisition av 10 ex. lämnas 15
proc. rabatt, 20 ex. 20 proc. och 30
ex. 30 proc.

Rekvisitioner ställas till
Blekinge Folkblads exp., Karlskrona.

En arbetarhustru
borde inte köpa annan symmaskin än

Solidar-Symmaskinen,

som är den yppersta i handen, av sista-
sta fullkomning och ger största valuta.
Vi bjuda fullaste garanti för att de
med vårt handelsmärke försedda maski-
nerna äro ett fabrikat som på teknikens
nuvarande ståndpunkt är det högsta
som kan uppnås och överträffas icke
av något annat fabrikat. Särskilt för-
månliga betalningsvillkor.

Symmaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 22. STOCKHOLM.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäk-
ring & sitt eget eller bägge makarnas liv. På
grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre
premier i **DE FÖRENADE**. Premiobe-
frielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-
måner.

Bliv agent

för INGERSOLLI 14,000 ur om dagen

säljas av Ingersolls amerikanska ur. Varje ur med garanti. Pris 50—,
8: 50, 8: —, 9: — (armbands-) och 10: — kr. förgylld, silver och oxid-
rad metall.

Kedjor fr. 50 öre—5 kr. st.
Insänd kr. 5, erhållas franco ett provur i smaskad metall.

Amerikanska Urimporten. Klarabergsgatan 46,
STOCKHOLM.

Arbetare! Kooperatörer!

Köp Edra Arbetskläder samt

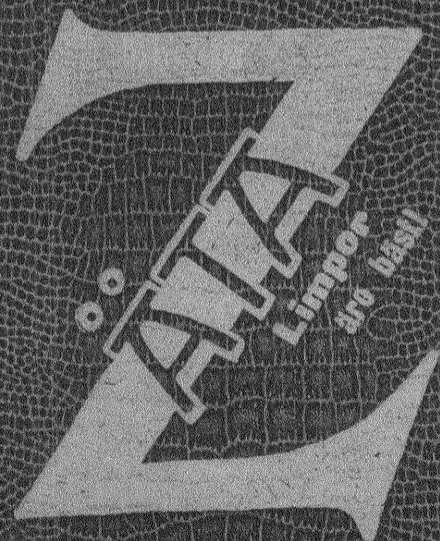
Herr-, Dam- och Barnstrumpor hos

Kooperativa Syfabriken Linnéa,

Stora Vattugatan 5, 2 tr.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen
i varje månad kl. 7 e. m. & Bryggeriarb.-förb.
exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp.
fru A. Frösel, Västmannag. 45, 4 tr. Allm.
tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd
tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i
varje kvartal & Bryggeriarb.-förb. exp.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Folkpensionering,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 25.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 39 B.

Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 5 proc.

Kapitalräkn.-Ränta } 5 proc.

Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje män-
dagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! 1:sta måndagen i P-salen, 3:dje män-
dagen i D-salen, Folkets Hus. Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje män-
dagen varje månad i Folkets Hus lilla sal kl
8.00 e. m. Styrelsen.

Närsingborgs soc.-dem. kvinne-
klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje män-
dagen i månaden i Folkets Hus F-sal kl. 8 e. m.
Sjukförsäkringen har uppörd andra mötet i
månaden. Styrelsen.

Gällivare soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje män-
dagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya
Folkets Hus. Styrelsen.

Stockholm 1913. A.-B. Arbetarnes Tryckeri

Nya Banken

Stockholm
Sparkassa 4 1/2 proc.

NU AR DET MINSANN INTE SVART ATT
TA EN PIN OCH BIDA TVATT SE N. V. I.
TATT KRONANS TVATTPLUVER!

Partilager i Stockholm hos Daw, Dahl,
Trewaldgränd 8. Allm. tel. 25219. Hlms.
2907.
Partilager för landsorten hos A.-B. Tekn.
Fabr. Kronan i Karistad. Ordertelefon 10 89.

AV

"Dikter o. Dialoger"

Arbetare, Nykterhets- och Kvinno-
föreningar tillgängad av
Rebecka Svensson,

som utgivits å Bl. Folkblads förlag.
Ännu ännu ett antal exemplar tillgäng-
liga. Priset, som är 50 öre, utlagas
genom postförskott.

Vid rekvisition av 10 ex. lämnas 15
proc. rabatt, 20 ex. 20 proc. och 30
ex. 30 proc.

Rekvisitioner ställas till

Blekinge Folkblads exp., Karlskrona.

En arbetarhustru

borde inte löpa snarare symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den senaste tillbedeln, av stör-
sta hållbarhet och ge största värdet.
Vi bjuda tillfälle garanti för att de
med vårt handelsmärke försedda maski-
nerna äro en fabrikat som på tekniska
nuvarande ståndpunkt är det högsta
som kan uppås och Sverrefästas icke
av något annat fabrikat. Särskilt för
männliga betalningsvillkor.

Symaskinfabriken SOLIDAR,
Vasagatan 22. STOCKHOLM.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkr-
ning å sitt eget eller bärige makarnas liv. På
grund av mindre dödligheir ha kvinnor lägre
premier i DE FÖRENADE. Premiobe-
frielse vid sjukdom och olyckfall m. H. för-
måner.

Arbetarebanken

Avdelningskontor: Kungsgatan 80.
Betalar högsta Sparkasserilota.

Bliv agent

för INGERSOLL!

14.000 ur om dagen

Säljes av Ingersolls amerikanska ur. Varje ur med garanti. Pris 50,—,
55,—, 80,—, 90,— (armbands-) och 100,— kr. förgylld, stöckel och oxide-
rad metall.
Kedjor kr. 50 öre—8 kr. st.
Insänd kr. 5, erhålles franco ett provur i önskad metall.

Amerikanska Urimporten, Klarabergsgatan 46,
STOCKHOLM.

Arbetare! Kooperatörer!

Köp Edra **Arbetskläder** samt
Herr-, Dam- och Barnstrumpor hos
Kooperativa Syfabriken Linnéa,
Stora Vattugatan 5, 2 tr.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Stlm. styrelse sammanträder 3:dje fredagen
i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb.
exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och Korresp.
fru A. Frösel, Västmannag. 48, 4 tr. Allm.
tel. 230 68. Kassören träffas för uppörd
fredagen kl. 7 e. m. första månadens
varje kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.
Kommendörsgatan 25.
Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
Fléminggatan 59 B.
Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta | 5 proc.
Kapitalränta-Ränta | 5 proc.
Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.
Kassafack från kr. 5 pr år.

Sthlm. Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje män-
dagen i varje månad kl. 8 e. m.
Obs! 1:sta måndagen i F-salen, 3:dje män-
dagen i Dralsen, Folkets Hus. Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje män-
den varje månad i Folkets Hus lilla sal kl.
8 e. m. Styrelsen.

**Hälsingborgs soc.-dem. kvinna-
klubb** avhåller möte 1:sta och 3:dje män-
den i månaden i Folkets Hus F-sal kl. 8 e. m.
Sjukvårskassan har uppörd andra mötet i
månaden. Styrelsen.

Gällivare soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje män-
dagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya
Folkets Hus. Styrelsen.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Folkpensionering,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.
Förmånligaste försäkringsvillkor.